

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

РУСИН ГРЕТА-НАДІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

Сучасна парадигма тарифного регулювання
зовнішньоекономічної діяльності / Modern Paradigm of
Tariff

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування

освітньо-професійна програма - Фіскальне адміністрування

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ФМСзмсв-
21

Г.-Н. О. Русин

Науковий керівник:

д.е.н., доцент, Т.Я. Маршалок

Кваліфікаційну роботу допущено до захисту:

" _____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ О.П. Кириленко

ТЕРНОПІЛЬ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ МИТНОГО ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	5
1.1. Сутність тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності	5
1.2. Історична компонента митного тарифного регулювання в Україні.	12
Висновки до першого розділу	24
2. ПРАГМАТИКА МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	25
2.1. Показники діяльності митних органів щодо надходження митних платежів.	25
2.2. Аналіз тарифних квот та митно-тарифного регулювання в умовах дії ПВЗВТ.	33
Висновки до другого розділу	40
3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	42
Висновки до третього розділу	53
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56

ВСТУП

Лібералізація торгівлі, скасування митних бар'єрів, захист вітчизняного товаровиробника – це запорука ефективної політики в сфері митно-тарифного регулювання. В умовах глобалізаційних процесів, митна сфера є визначальною у забезпеченні економічної політики Держави.

З огляду на це, обрана для дослідження тема кваліфікаційної роботи є надзвичайно актуальною, адже передбачає дослідження переваг та недоліків різних інструментів митно-тарифного регулювання.

Вагомий внесок в дослідження проблематики митно-тарифного регулювання в Україні та шляхів його адаптації до найкращих світових практик зробили: Ю.Г. Козак, В.В. Ковалевський, А.І. Амеліна, А.П. Румянцев, Ю.О. Коваленко, А.С. Філіпенко, І.М. Школа, А.П. Голіков, П.А. Черномаз, С.В. Мариніна та ін.

Незважаючи на значну кількість напрацювань за цією тематикою, окремі питання, пов'язані з перспективами та недоліками діяльності в сфері митно-тарифного регулювання потребують подальшого обґрунтування, аналізу та висвітлення.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є поглиблення теоретичних знань та практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності тарифного регулювання в Україні.

Відповідно до поставленої мети дипломної роботи автором сформульовано такі *завдання*:

- дослідити сутність тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- проаналізувати історичні аспекти митного тарифного регулювання в Україні;
- провести моніторинг показників діяльності митних органів щодо надходження митних платежів;

– здійснено аналіз тарифних квот та митно-тарифного регулювання України в умовах дії ПВЗВТ;

– обґрунтувати шляхи підвищення ефективності митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Об'єктом дослідження є тарифне регулювання в Україні.

Предметом дослідження є проблеми митно-тарифного регулювання в Україні та шляхи їх вирішення.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення визначених у роботі завдань було застосовано загальнонаукові та специфічні економічні методи дослідження, а саме: аналізу та синтезу; графічний; узагальнення.

Дана кваліфікаційна робота апробована на Студентській науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів».

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дослідження 58 сторінок, при цьому основний зміст викладено на 54 сторінках. Список використаних джерел включає 45 найменувань.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ МИТНОГО ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

1.1. Сутність тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Найбільш важливим елементом регулювання зовнішньоекономічної діяльності державою є митно-тарифне регулювання. Що покликане захистити вітчизняну економіку від негативних впливів від зовнішньо-економічної експансії. Проте глобалізація ставить перед суверенними державами щоразу нові вимоги до функціонування та розвитку їх економічних систем. Це також стосується і сфери митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. В науковому просторі держава відіграє провідну роль у здійсненні політики в сфері зовнішньо-економічної діяльності. Світова економічна наука відводить державі одну з провідних ролей у розробці і реалізації національної зовнішньоторговельної політики.

Основними серед усіх чинників впливу на міжнародну економічну діяльність та митні органи є глобалізація та інформаційні технології. В умовах коли надходження митних платежів у провідних країнах світу зменшується, з одночасним зростанням обсягів торгівлі зумовлює зростання видатків адміністративного характеру. Що говорить про провідну роль митної справи у зовнішньоекономічному регулюванні торгівлі.

Тому дослідження митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є важливим питанням сьогодення, яке потребує вирішення, а також потрібно зосередити свою увагу на проблемах і шляхах удосконалення процесів митно-тарифного, що дасть змогу більш ефективно забезпечувати розвиток країни.

Проблеми митного тарифного регулювання привертають до себе все більше уваги фахівців та урядовців. Відповідно до міжнародного досвіду, митними органами забезпечується від 10 до 30% всіх бюджетних надходжень. Що засвідчує значну вагу таких коштів в забезпеченні фінансових, соціальних та інших видатків держави.

Проте варто зазначити, що митний тариф є одним із найважливіших інструментів митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Через використання такого тарифу більшість країн світу вирішують різноманітні питання: захист вітчизняних товаровиробників і аж до наповнення бюджетів [1].

Митний тариф – це цінова категорія, при якій основною вимогою є індивідуальний підхід до встановлення мита для кожної окремої групи товарів через аналіз національних та інтернаціональних особливостей щодо цін та витрат.

Застосування митного тарифу може здійснюватися з трьох позицій [2]:

1. якщо митний тариф визначається як різниця між цінами в світі і цінами на вітчизняні товари – то це стимулююча функція. В такому випадку здійснюється вирівнювання конкурентних умов між імпортними та національними товарами. Але як зазначають науковці в такому випадку для жодної з держав жодних переваг не створюється.
2. Але, якщо митний платіж встановити більше за різницю між міжнародними та національними цінами, що відіграє обмежувачий вплив імпорту на національний ринок – то це називається політикою протекціонізму (захисту вітчизняного товаровиробника).
3. Тоді як, встановлення ввізного мита нижчого рівня за різницю між національними і світовими цінами – це створення сприятливих умов для зарубіжних товарів. В такому випадку стимулюється імпорт в країну.

З огляду на це можемо констатувати, що митний тариф, це регулюючий інструмент який впливає, на виробничі витрати на прибуток в результаті реалізації товарів, вмонтований індикатор, через який держава здатна впливати на діяльність суб'єктів господарювання і здатен корегувати шляхи зовнішню торгівлю [2].

Тоді як митно тарифна політика – «це комплекс комплекс заходів щодо

формування митного тарифу, застосування інших видів мита та податків у зовнішньоекономічній діяльності [3]». Україна в міру інтеграційних процесів постійно перебуває в умовах удосконалення митного тарифу, адаптації його умов сьогодення. Діяльність щодо удосконалення митного тарифу покладається на Уряд України, який проводиться з метою розробки Закону України про «Єдиний митний тариф України».

Зокрема такі дії пов'язані із впровадженням диференційованого підходу до величини митних ставок, яка залежить від того, на якому рівні виробництва відбувається виробництво товарів у країні:

- «недостатньому;
- «достатньому;
- «надлишковому».

Від цього залежить, які інструменти використовуватиме Україна по відношенню до таких товарів [3]:

- одностороннє обмеження імпорту;
- підвищення ставок ввізного мита;
- використання специфічних та комбінованих ставок на товари некритичного імпорту;
- запровадження сезонного мита для захисту і підвищення конкурентоздатності вітчизняних аграрних товаровиробників;
- єдиний порядок адміністрування та сплати акцизного податку та податку на додану вартість для всіх видів товарів, незалежно від країни виробництва (закордоном чи вітчизняне виробництво) [4].

Варто врахувати той факт, що через не бажання повністю зрозуміти всю важливість митно-тарифного регулювання для державного управління і фактичну відсутність підходів до розкриття структурної перебудови процесів управління митно-тарифними відносинами, необхідно зосередити свою увагу на потребі зосередитися на механізмах всестороннього регулювання суб'єктів Зовнішньо-економічної діяльності.

Як зазначено в науковій та професійній літературі: «з метою захисту

національних економічних інтересів у випадках здійснення демпінгового та субсидованого імпорту на митну територію країни товару, що є аналогічним національному чи безпосередньо конкурує з ним, використовуються захисні інструменти в рамках відповідних заходів [5, с. 51]».

Також варто зауважити, що регулюючі інструменти зовнішньої торгівлі поділяють на дві складові:

- тарифні (мита та інші податкові платежі), використання митного тарифу
- нетарифні – квоти, ліцензії, субсидії та ін.

Тарифні методи - це економічні методи, які діють через ринкові механізми, і використовуються та здатні впливати на вартість експорту, зокрема його здешевшення та імпорту, навпаки роблячи його дорожчим, чим можуть вплинути на безпосередню діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Тоді як метою митного регулювання тарифними інструментами полягає у підвищенні конкуренції в країні яка є імпортозалежною і захистити національну промисловість, здоров'я, охорону навколишнього середовища, мораль, релігію і сприяти національній безпеці.

За допомогою митно-тарифного регулювання держава має застосовувати ту чи іншу тактику зовнішньо-економічної діяльності і політики [4]:

- стимулює чи стримує ввезення та вивезення товарів;
- здатна забезпечити однакові умови для національних так і для зарубіжних товаровиробників.

При застосуванні інструментів державного регулювання необхідно враховувати такі фактори [5]:

- найперше – «це степінь підтримки вітчизняних товаровиробників за рахунок обмеження ввезення продукції і стимулювання випуску її на українських підприємствах»
- друге, - «це обсяг потреб у товарі, досліджуючи тенденції зміни

обсягу платоспроможного попиту з точки зору зростання реальних доходів населення»;

- третє – «взяті Україною зобов'язання при вступі до СОТ та підписання Угоди про асоціацію з ЄС».

Найважливішим питанням для удосконалення митно-тарифного регулювання сьогодні для України являється – це запровадження міжнародних стандартів, правил та норм, що дозволить ефективно інтегруватися у світовий простір здійснення митної справи та проведення митної політики, а також швидко приєднатися до міжнародних «конвенцій із гармонізації та спрощення митних процедур», а також бути повноцінним учасником митного безвізу, досягти спільного транзиту та найбільше наблизити митне законодавство та митні процедури до світових країн.

Також варто наголосити на тому, що тарифна ескалація є одним із найдієвіших методів захисту вітчизняних товаровиробників. Але ті країни, які її застосовують, це переважно багаті країни, мають на меті унеможливити доступ товарів із більш малорозвинутих країн на свої ринки.

Але також велика кількість країн не створюють перешкод і для імпорту поряд із політикою сприяння розвитку вітчизняного виробництва і стимулювання експорту.

Якщо ми розглянемо зарубіжний досвід застосування митного тарифу, то скажімо в Польщі він має такі особливості. Зокрема він передбачає застосування чотирьох видів митних ставок [6]:

- основної (конвенційної);
- преференційної (пільгової);
- автономної (незалежної);
- знижена (також пільгова).

Знижена ставка застосовується переважно застосовується для товарів з тих країн, що підписали з Польщею угоду про вільну торгівлю – це країни СЕФТА, країни-члени ЕФТА, Балтійські країни. Такі ставки в більшості випадків застосовуються в процесі митного оформлення. Але також неварто опускати

того моменту, що у результаті лібералізації політик, митний тариф значно послабив власну фіскальну функцію і обмежило спроможність застосувати протекціоністські заходи.

В цілому можна зазначити, що, на відміну від українського законодавства, Митне законодавство Польщі сьогодні є максимально до норм і вимог Європейського Союзу, чого ми поки не можемо сказати про Україну. Хоча в останні роки в даному напрямку у нас вже багато чого зроблено. Польщі вдалося пройти важкий шлях у імплементації норм митного законодавства ЄС до своїх законів, хоча це і передбачало прийняття або внесення змін більш ніж у 1Ю5 тисячі нормативних документів.

В сусідній до нас Угорщині, так само як і у Польщі, митно-тарифна політика здійснюється відповідно до норм ЄС. Митне оформлення проводиться на основі адміністративного єдиного документа, який також використовується у країнах Європейського Союзу [6].

Але важливо зазначити, що митні політики Східної Європи, які стали членами Європейського Союзу, характеризуються етапом переходу від політики захисту від імпортової експансії національної економіки до ліберальної політики в сфері торгівлі, між спробою уникати різкого зниження ставок мита та зберігати можливість підтримки сільського господарства та інших найменш стійких галузей національного господарства зі сторони держави.

Проте на сьогодні найбільшою відмінністю вітчизняного митно-тарифного регулювання від провідних країн світу є – надзвичайна розгалуженість товарної номенклатури. Що створює значні можливості для корупції та зловживань під час декларування, адже така велика кількість товарних кодів, дає можливість декларувати товари не за своїми кодами. Що призводить до заниження митних платежів.

Тому, якщо Україна обрала курс на інтеграцію до Європейського Союзу і намагається пришвидшити рух до світових економічних організацій, то нам потрібно як найшвидше внести зміни у національне законодавство та застосовувати ті принципи митно тарифного регулювання, які найбільш

наближені до принципів СОТ та ЄС, але водночас здатні захистити вітчизняні економічні інтереси. Для цього буде корисно скористатися досвідом тих країн, які останніми долучилися до ЄС. Що передбачає поступове зниження ставок мита, але захищати критично важливі напрямки вітчизняної економіки (АПК, машинобудування, харчова промисловість).

Вступ України до ЄС передбачає наближення вітчизняного законодавства до вимог Європейського Союзу.

Наступними кроками для того щоб зекономити час під-час розмитнення товарів, для нівелювання розбіжностей в митних процедурах країн світу слід використати [7]:

- «об'єднання наявних систем контролю за експортом, імпортом і транзитом у єдину систему»;
- «введення системи єдиного обліку працівників торгівців із реєстрацією тільки в одній країні»;
- «надання суб'єктам ЗЕД можливості використовувати місця єдиного електронного доступу для оформлення зовнішньоекономічних операцій»;
- «проведення всіх фактичних перевірок товарів в один час і в одному місці»;
- «забезпечення обміну електронною інформацією між усіма органами й суб'єктами, що беруть участь у зовнішньоекономічних операціях»;
- «відбір товарів для митного догляду на прикордонних і внутрішніх пунктах митного оформлення проводити на основі автоматизованого аналізу ризиків»;
- «збирання, повернення, звільнення від платежів здійснювати уповноваженим суб'єктом у тому місці, де товар зареєстрований і де перебувають на нього документи»;
- «створення єдиного середовища для митниці й торгівлі для подання митної декларації в електронному вигляді зі свого місця розташування незалежно від країни відправлення або ввезення товарів»;

– «проведення електронного обміну інформацією між митними пунктами пропуску на території усього ЄС, де вона необхідна для митних процедур [7]».

Варто зазначити, що найважливішим напрямом здійснення ефективного регулювання в митно-тарифній сфері України є легалізація та детінізація зовнішньо-економічної діяльності, яка повинна бути орієнтована на зростання привабливості та прозорості, а також доброчесності в зовнішньо-економічній діяльності, шляхом зменшення бюрократичних перепон, технічних та матеріальних та часових втрат суб'єктами ЗЕД підчас перетину кордону України вантажів з паралельним зростанням відповідальності за порушення та зловживання. Але для досягнення потрібного ефекту митним органи мають як найшвидше наблизитися до європейських стандартів митно-тарифного регулювання. Що дасть змогу ефективно реалізовувати митні процедури з найменшими затратами часу.

Також варто зазначити, що Україна повинна приділити увагу надходженням до державного бюджету із зовнішніх джерел, бо трансформація економіки протягом останніх років привела до зниження обсягів виробництва. А це у свою чергу звужує податкову базу для внутрішніх джерел.

А митне регулювання в Україні повинно створити сприятливі умови для адаптації національної економіки до ефективної міжнародної конкуренції через приєднання до механізму глобального регулювання і безперешкодного пересування ресурсу з поступовою інтеграцією нашої економіки до європейських та глобальних процесів в сфері економіки.

1.2. Історична компонента митного тарифного регулювання в Україні

Швидкий розвиток економіки в напрямку інтеграції та глобалізації, зумовив здійснювати ефективні зміни у галузі митної справи України. З огляду на те, що митна система є частиною державної політики, то її реформування

відбувалося згідно змін економічної політики в світі загалом. Саме через дослідження історії стає можливим визначити основні віхи становлення та розвитку митної справи України. Тоді як вивчення досвіду набуття нових знань дасть змогу розробити майбутні стратегію та напрями розвитку митної політики держави. Проте варто зазначити що зміна типів і форм самої держави змінювала і підходи у митній справі

Через залежність національного розвитку від політики країн які нас оточують та недовгий період суверенітету економіки України стали на перепоні ефективного розвитку митної системи. Через що не зовсім сформованою є вітчизняна митна наука, не зовсім достатніми є теоретичні дослідження. Найменше є дослідженою проблема історичного розвитку митної системи, в основі якої лежить митно-тарифне регулювання.

Тому, дослідження еволюції митно-тарифного регулювання є основою формування глибокого усвідомлення суті регулятивних заходів в сфері митної справи, що дасть змогу оптимізувати митні відносини та сформувати митну науку.

Основою історичного дослідження митної справи є ошуки саме в сфері мита.

Огляд наукової літератури дозволив дійти висновку про відсутність єдиної думки про походження слова «мито». Так, згідно з дослідженням К. Колесникова, ««мито» походить від стародавнього верхньо-німецького «myto» – «збір»» [17, с. 12]. Тожі як в іншій науковій публікації [22, с. 5] зазначено: ««мито» має національне забарвлення та походить від слов'янського «мити» («одбирати», «збирати»), що, на відміну від тюркського «тамга» (клеймо), означає не лише зовнішньоторговельні збори, але й податки загалом». З іншого боку є дослідження в яких [23] увагу зосереджено на понятті «мит» - «як здебільшого внутрішній податок, який існував у вигляді проїзного збору, функцію податку на торгівлю, зокрема зовнішню, виконувала «тамга»».

Просте справляння мита як перш за все непрямого податку і зацікавило вчених і дало поштовх до більш глибокого вивчення цього податку.

Що також підтверджується англійським позначення мита словом ««custom», що означає «звичай», тобто явище, що давно сформувалося [21, с. 626]».

Також швидкий розвиток зовнішньо-економічних відносин та торгівлі потребував швидкого та ефективно. Що в свою чергу сприяло побудови митного тарифу, як регуляторного елементу митно-тарифної політики. Ще у III ст. до н.е. в м. Тарифа (у Гібралтарській протоці) вперше був створений та застосований зведений перелік митних ставок, який і отримав назву «тариф» [21, с 627]. В історичних документах також зазначено, що «відсутність розвиненої товарної номенклатури тарифу не давала змогу повністю використати потенціал вказаного інструмента митно-тарифного регулювання (мито стягується переважно з човна, бочки чи возу, слабо враховуючи якісні чи вартісні аспекти продукції)». І далі написано: «...проте прецедент систематизації ставок мита створив умови для його подальшого розвитку [21, с 627]».

Ще із стародавніх часів, міжнародна торгівля стала підґрунтям для швидкого та ефективного економічного розвитку для більшості цивілізацій та народів. Торгівельними центрами у Стародавньому світі були держави-засновники світової цивілізації – Стародавній Єгипет, Індія, Вавилон, Фінікія, Греція і Рим.

Першими згадками в історії зовнішньоторговельних зв'язків та митних відносин про Стародавній світ знаходяться у «пам'ятках VI династії в Єгипті (III тис. до н. е.) [8, с. 38]». Коли було встановлено міцні торговельні відносини з прибережними містами Сирії. Як зазначено у літописах: «за відсутності розвиненого торгового флоту торгівля провадилася на легких човнах, була виключно прибережною й мала міновий характер [8, с. 38]». Також в архівах було знайдено і зазначено про наступні особливості «натомість сухопутна торгівля того часу посідала центральне місце. Торговельні експедиції через складність та небезпечність визначених маршрутів об'єднувалися в каравани. На утримання військової охорони караванів торговці мусили сплачувати певні

збори, що були прообразом майбутніх митних зборів [15, с. 11]».

Проте бажання до отримання величезних прибутків призвела до активного розвитку мореплавства, яке почалося за правління фараонів XXVI династії (VII – VI ст. до н. е.). Саме тоді було започатковано факторію – форпост в Навкратісі. В межах якого було створено митницю, яка забезпечувала великі доходи тим хто збирав мито [16, с. 180].

Наступним етапом активного розвитку відносин в митній сфері у Стародавньому Єгипті відбувся в період Еллінізму (IV – I ст. до н. е.). Коли найбільшим джерелом доходів стають митні пости створені у таких містах як Пелусія, Александрія, Елефантина. Товари, Які завозилися чи навпаки відвантажувалися, були обкладені високими митами. Але окрім мита як інструмента оподаткування зовнішньої торгівлі, існували також внутрішні мита, для збирання яких утворювалися застави на шляхах товарних потоків [13, с. 36].

«Безперечними лідерами Стародавньої цивілізації прийнято вважати Стародавню Грецію та Рим [13, с. 37]». Як сказано в літературі: «територія Стародавньої Греції з давніх часів (III – II тис. до н. е.) була пристанищем великої кількості державних утворень (полісів), що активно проводили колонізацію Середземноморського узбережжя [13, с. 36]. Лише в V–IV ст. до н. е. відбувається централізація грецьких полісів навколо Афін, а пізніше навколо Спарти [13, с. 36]».

Тоді як переможна війна грецько-перській боротьбі, створення Делоського союзу і централізація грецьких земель навколо Афін створили підґрунтя для розвитку міжнародної торгівлі. Як зазначається «Афіни стали першою морською державою Греції [13, с. 38]». Там було встановлено систему міри та ваги, було введено мито, видано накази та розпорядження, які стосувалися експорту та імпорту, було розроблено торгівельне та морське право. Мита стягувалися із складів та ринків. Із ввезених та вивезених товарів стягувалося мито в розмірі 2% [19, с. 57–72].

За часів панування Риму було створено розвинуту систему податків і мит. В умовах коли занепадало землеробство, зростало міське населення та військо, активізація завоювань і зовнішньої закупівлі вимагали величезних державних витрат, які невпинно зростали. Зазначається, що «митні збори становили найбільшу частку надходжень держави.

Митні ставки на імпорт складали 2,5%, на прикраси чи інші предмети розкоші — часом досягали 12–16%. Тоді як експортне мито у більшості випадків не було більшим ніж 2,5%. В Римі було поширеним використання акцизів, що можна пов'язати з розвитком виробництва високорентабельних товарів, які користувалися величезним попитом. В той час як «першим акцизом у Римі був акциз на продаж рабів, що становив 4% від вартості, згодом у розмірі 1% він поширився на всі товари [19, с. 60-62]».

Слід відзначити, що колоніальна роль Стародавніх Греції і Риму на процес становлення митної справи є неоціненною. Перші митні органи на території Північного Причорномор'я утворилися саме під егідою греків полісах (Тіра, Ольвія, Херсонес, Феодосія, Пантікапей). Першим зачатком мита був такий собі «елліменіон». Або «портовий збір», що стягувався під час користування портовою інфраструктурою. І був аналогічним до римської «порторії» [17, с. 37].

Після початку Великого народного переселення руйнування Західної Римської імперії у 476 р. світ перейшов до нової історичної епохи в розвитку світової цивілізації – Середньовіччя [17, с. 37]. Яке розпочалося із переселення менш розвинутих народів на території розвинених Європейських земель, що призвело до певного загальмовування «прогресивного становлення корінної європейської, зокрема античної, цивілізації та асиміляції [17, с. 37]». В результаті цього рівень міжнародної торгівлі значно знизився. Відбувся перехід до феодалізму. Ця нова форма державного управління не надто добре сприяла розвитку середнього класу, а отже, розвитку торгівлі.

Як зазначається: «основним завданням прикордонних митниць раннього Середньовіччя була наглядова функція, яка полягала у унеможливленні

вивезення зброї ворожим народам та контроль за цінами на окремі групи товарів [19, с. 42]».

У цей час були поширені ринковий збір, мито. Менше справлялися ввізне мито, ставки на товари якого завжди були вищими ніж це було у античному світі. Це сильно знижувало торгівлю. Також спад «товарно-грошових відносин» призвів до відновлення і перевагу натуральної форми справляння мит. «Середньовічні форми мита втрачають характеристики податку на міжнародну торгівлю та повертаються до функціонального рівня збору [17, с. 38]».

Коли Стародавній Рим впав - на світовій торговельній арені появляються нові гравці – Візантія, Італія, Іспанія, Франція, Німеччина деякі арабські народи.

Вчені історики зазначають: «Візантійська торгівля стримувалася численними обмеженнями [19, с. 37]». До таких наприклад відносилися торгівля шовком. «Високі мита, встановлені імператором, шкодили міжнародному товарообміну. Відомі випадки, коли торгівцю вигідніше було спалити корабель з товаром, аніж платити мито [24, с. 341]».

Розвиток середньо-вічних міст особливо яскраво виявилася на прикладі італійських міст, таких як Амальфа, Венеція, Генуя, Флоренція. Віддалення яких зосереджувалися на ключових торговельних потоках Італії і мали привілейований безмитний режим за її межами. Активна торгівля велася зі слов'янськими народами, зокрема Тана (Азов) і Судак були основними складськими містами.

Створення свобідного від сплати мита купецтва окремих міст Німеччини стало основною складовою розвитку торговельних відносин з XI ст. Першим містом став Магдебург. Ці тенденції незадовго поширилися і на інші міста. Річковаторгівля у Німеччині відіграла важливу роль у Середньовіччі, яка сильно стримувалася значною кількістю мит і митних платежів.

Бажання створити вільну торгівлю противагу феодальному тиску підтримувалось на півночі Німеччини. Вони першими, хто розпочав

формування кращі умови для торгівлі, створивши у XIV ст. торгівельно-політичний союз, а саме «Ганзу». Яка заповонила мореплавство «Північного» та «Балтійського морів» і була зоною стрімкого торгового безмитного розвитку Північної Європи. А вже в кіні XVI ст. Ганза мала великий вплив на міжнародні торгові відносини.

Децентралізаційні процеси державного управління у Середньовіччі були притаманні і в Київській Русі. Зокрема в історичних джерелах можемо знайти: «якщо ще у IX – X ст. збирання мита (данини) Великим Князем Київським було централізованим у вигляді так званих повозів (сплати князівськими васалами данини самотійно) і полюддя (об'їзд васалів з метою збору податків), то вже у другій половині XI ст. у феодально роздробленій Русі став панувати принцип «каждый да держит вотчину свою» [14, с. 76]». Такі принципи були закріплені на зїзді князів у Любицьку у 1097 р. [14, с. 76].

Феодальний державний устрій давав право кожному князівству встановлювати свої податкову та митну системи. Що ще посилювалося у період монголо-татарської навали. Митні платежі та податки стягувалися із товарів та погано впливали на торгівельні відносини. Мито набуло ознак зборів і тільки в окремих випадках воно стягувалося як податок із зовнішньої торгівлі.

Навіть через те, що розмір митних платежів був невисоким (від 0,25% до 7%). Але він був надзвичайно різноманітним що створювало значний фіскальний тиск.

Втрата цілісності призвела до втрати незалежності Київської русі. Наприклад більшість земель князівства до кінця XVI ст. вже належала князівству Литовському. Саме тоді у минуле відходить класичний устрій середньовіччя і відбувається централізація влади в структурі Великого Князівства Литовського.

У цей час створюються митні округи, створюються умови для примусового переміщення лише по княжих шляхах) і обов'язок розміщувати товари лише у визначеному наперед місці. Формування сильних централізованих органів влади потребувало побудови централізованих фондів

грошових, які наповнювалися переважно за допомогою митних надходжень. Для того щоб не втрачалися кошти князівської казни, ведеться жорстка боротьба із контрабандою (об'їздом митних комор) та запроваджуються індикативні ціни, які стають основою для встановлення мита.

Проблемам митного оподаткування приділялося багато уваги і за часів Богдана Хмельницького та Гетьманської доби. Зокрема «Універсалом від 28 квітня 1654 р. вдосконалюються характерні особливості мита як податку на зовнішню торгівлю, а саме виникають такі два зовнішні мита, як «індукта» (ввізне) і «евекта» (вивізне), розмір яких (2%) сприяв побудові міжнародної торгівлі Гетьманщини на ліберальних началах [17, с. 164–167]».

В період великих відкриттів і створення американської Держави, вважається зародженням Раннього Нового часу (XVI – XVIII ст.).

Саме в цей період формується нова економічна система яка виникла завдяки таким чинникам як. «Великі географічні відкриття», які спричинили притік золота і срібла до Європи. Це у свою чергу призвело до здорової інфляційної політики. Що дало новий поштовх товарно-грошовим відносинам, та привела до «розігріву» економіки

Економісти і політики, які надихалися золотою лихоманкою, створюють нову для того часу наукову теорію – меркантилізм. Який полягав у первісному накопиченні капіталу для зародження і розвитку мануфактурного виробництва та капіталістичних відносин [18, с. 37–38]».

В цей час цехове виробництво витісняється Мануфактурами, виходить на поглиблюється міжнародний поділ праці, відбувається інтернаціоналізація світової економіки. Саме в цей час зароджується протекціонізм – політика захисту нових молодих мануфактурних галузей виробництва, розвивається митно-тарифне регулювання. «Утворена діалектична єдність «лібералізм – протекціонізм» з розвитком світового ринку формує державну зовнішньоекономічну політику, а торговельні відносини виводить на новий якісний рівень [18, с. 37–38].

У результаті великих географічних відкриттів відкриваються нові ринки,

створюється безліч нових товарів. Протекціоністські тенденції світової економіки тоді коли створюється велика кількість нових товарів митно-тарифне регулювання набуває нових особливих ознак – створюється товарна номенклатура. «Товарній номенклатурі відводиться функція деталізації товарних позицій з метою диференційованого підходу до встановлення ставок митного тарифу [18, с. 37–38]».

Також в ці часи виникає нове поняття – «інститут країни походження». Наприклад, «у Франції існували 2 митні тарифи 1664 і 1667 рр. для торгівлі з Голландією та Англією відповідно [18, с. 163]», в «Німеччині принцип походження виділявся в рамках зовнішньоекономічних угод, яким країна віддавала пріоритет у торгівлі з Туреччиною та руськими купцями [10, с. 374]».

В цей період - Раннього Нового часу світовими торговельними лідерами стають Англія, Іспанія, Португалія та Голландія, на другий план відходять такі країни як Німеччина та Франція. У цей час митна система виділяється в окрему державну політику, остаточно формуються інструменти митно-тарифного та нетарифного регулювання.

В XIX ст. у період глобалізаційним процесам митно-тарифне регулювання виходить на новий рівень. Митний тариф стає яскраво вираженим регулюючим і протекціоністським інструментом. Мито починає виконувати не так фіскальну як захисну для вітчизняного виробника функцію.

XX ст. знаменується періодом важкої промисловості. Машинобудування та військово-промисловий комплекс стають провідними у більшості розвинутих країн світу. Більшість країн світу замикаються за допомогою тарифного захисту. Цей період знаменується тим, що «предметом зовнішньої політики держави стає вже не побудова ефективної власної регулятивної системи, а знищення митної системи конкурента та оволодіння його ринком [19, с. 20]».

Період до та після Першої світової війни знаменується переходом від Нового до Новітнього періоду економічного розвитку. Перші діями в цей час у сфері митно-тарифних відносин були процеси пов'язані із пожвавленням

міжнародних торговельних процесів які проводилися в рамках Женевських конференцій 1923 та 1928 рр. Які передбачали заборону застосовування митних формальностей які призводили до маскуванню митного тарифу чи ліцензування [19, с. 20].

Переломним моментом для людського розвитку був період після Другої світової війни. Що знаменується стрімким курсом на поляризацію світової економіки, в яких яскраво були виражені дві світові системи господарства – капіталістична та соціалістична. Але також остаточного краху зазнала колоніальна система, на місці якої створюється багато молодих країн з молодими економіками, які досить активно включаються в міжнародні торговельні відносини. В свою чергу поділ праці, спричиняє стрімку інтернаціоналізацію виробництва товарів. Що дає поштовх до створення низки інтеграційних союзів. Найбільш відомим союзом був Європейська економічна спільнота (ЄЕС), праобразом якої став ЄС.

У час після війни, протягом нетривалого часу на перші сходинки міжнародної економічної політики виходить – ФРН, Японія, Італія та Канада, водночас зменшується частка таких провідних країн як США, Великобританія, Франція.

Зовнішньо-торгівельна політика змінює свій курс від політики протекціонізму до ліберальної політики – відбувається лібералізація торгово-тарифних відносин. Як зазначають вчені: «на перший план виходить митно-тарифний інструментарій регулювання зовнішньої торгівлі [19, с. 20]». І продовжують «у цей же період (з 1947 по 1967 рр.) відбувається шість раундів багатосторонніх торговельних переговорів між країнами-членами Генеральної угоди з тарифів та торгівлі (ГАТТ), які були присвячені обговоренню питань зниження митних тарифів [19, с. 21]».

Після всіх цих заходів ставки мит зменшуються, широко почали застосовуватися преференційні митно-тарифні заходи [25, с. 28].

Лібералізаційні тенденції з одного боку призвели до зниження бар'єрів для вільної торгівлі, але з іншого, мито втратило свою фіскальну складову. Що

привело до того, що в світі були створені нові податки – такі як наприклад податок на додану вартість, також вимушено створювалися нові інструменти захисту національного ринку (неопротекціонізму).

Як сказав один вчений: «неопротекціоністські інструменти захисту, хоча й суперечать нормам, що визначені Світовою організацією торгівлі (СОТ), проте використовуються багатьма розвиненими країнами. Неопротекціонізм є особливо небезпечним для країн зі слабкою, перехідною або новою ринковою економікою [19, с. 20]».

Отже ми можемо констатувати, про тривалий еволюційний характер побудови митно- тарифного регулювання. Створення кожного із таких етапів пов'язано із певними історико-економічними змінами.

Сучасну історію становлення митно-тарифного регулювання в Україні можна розділити на шість періодів.

Перший (1991–1993 рр.) – «зовнішньо-економічна система характеризується практично повною відсутністю митно-тарифного регулювання. Митно-тарифне регулювання тоді визначається митним тарифом СРСР 1981 р., а з січня 1993 р. вводиться Єдиний митний тариф України [20]».

Другий (1994–1995 рр.) – «розвиток національної системи митно-тарифного регулювання характеризується оподаткуванням експортно-імпортних операцій переважно з фіскальною метою. Тоді закладаються основи митно-тарифної політики, а саме у 1994 р. створюється Митно-тарифна рада [12, с. 11]».

Третій (1996–1998 рр.) «впроваджуються активні засоби, спрямовані на захист вітчизняної промисловості. Посилення протекціонізму відбувається на фоні приведення системи митно-тарифного регулювання до вимог ГАТТ/СОТ в рамках переговорного процесу, що почався. Відбувається скасування гіпертрофованої системи пільг, що разом з підвищенням ставки мита на високорентабельну продукцію дало очікуваний фіскальний ефект. Водночас ставки на імпорт сировини встановлюються на мінімальному рівні, вводиться експортне мито на деякі види товарів [11, с. 72]».

Четвертий (1999–2005 рр.) «відбувалося вдосконалення митно-тарифного регулювання відповідно до міжнародного митного законодавства та вимог ГАТТ/СОТ. Оптимізовано товарну номенклатуру, знижено мита на сировину». «Відбувається поступова оптимізація ставок мита і на готову продукцію, що приводить до їх підвищення. Це сприяє відходу частини імпорту у тінь та використанню контрабандних схем переміщення товарів [14, с. 100]».

П'ятий (2006–2010 рр.) «Активізація співпраці із СОТ. Підписання 35 із 44 двосторонніх протоколів з доступу до ринків товарів та послуг. У 2008 р. набуває чинності Протокол про приєднання України до Угоди про створення СОТ, який було підписано в Женеві 5 лютого 2008 р.». «Україна стає повноправним членом організації. В рамках членства в СОТ здійснюється лібералізація імпортного та експортного тарифів, що супроводжується зниженням ставок мита на низку визначених товарів [14, с. 100]».

Шостий (з 2010 р. і по тепер) можна охарактеризувати змінами в структурі митно-тарифного регулювання. «Посилюється контроль за правильністю визначення митної вартості, класифікації і країни походження товарів. Головними пріоритетами реформування митниці стають скорочення часу митного оформлення та формування інноваційної форми митного контролю, що властивий всім високорозвиненим країнам, а саме митного постаудиту. Впровадження системи електронного декларування, побудову та запровадження автоматизованої системи аналізу та керування ризиками під час здійснення митного контролю товарів і транспортних засобів та введення інституту уповноваженого економічного оператора [14, с. 100]».

З огляду на все вище зазначене можна сказати що основою митно-тарифного регулювання було мито. Походячи від збору (плати), в період централізації державної влади, міжнародного поділу праці і міжнародної торгівлі мито все частіше набувало ознак податку на зовнішню торгівлю, а пізніше стає основою для формування митного тарифу. Вже у XVIII ст. у результаті поглиблення торговельно-економічних окрім митного тарифу й мит

з'являються митна вартість, товарна номенклатура, інститут країни походження товарів. Фактично створюється механізм митно-тарифного регулювання.

Тому процес створення митно-тарифної системи України не може вважатися розпочатим у 90-х рр. ХХ ст., а він, якщо заглянути в історію здійснювався протягом довгого часу. А вже з моменту відновлення незалежності, розпочався процес побудови України власної митної системи.

Висновки до першого розділу

У першому розділі кваліфікаційної роботи нами досліджено і встановлено, що найважливішим напрямом здійснення ефективного регулювання в митно-тарифній сфері України є легалізація та детінізація зовнішньо-економічної діяльності, яка повинна бути орієнтована на зростання привабливості та прозорості, а також доброчесності в зовнішньо-економічній діяльності.

Також Україна повинна приділити увагу надходженням до державного бюджету із зовнішніх джерел, бо трансформація економіки протягом останніх років привела до зниження обсягів виробництва. А це у свою чергу звужує податкову базу для внутрішніх джерел.

Митне регулювання в Україні повинно створити сприятливі умови для адаптації національної економіки до ефективної міжнародної конкуренції через приєднання до механізму глобального регулювання і безперешкодного пересування ресурсу з поступовою інтеграцією нашої економіки до європейських та глобальних процесів в сфері економіки.

Основою митно-тарифного регулювання є мито.

Процес формування митно-тарифної системи України не може вважатися розпочатим у 90-х рр. ХХ ст., а він, якщо заглянути в історію здійснювався протягом довгого часу. А вже з моменту відновлення незалежності, розпочався процес побудови України власної митної системи.

2. ПРАГМАТИКА МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

2.1. Показники діяльності митних органів щодо надходження митних платежів.

Для дослідження ефективності використання митно-тарифного регулювання, у цьому розділі кваліфікаційної роботи будуть проаналізовані показники виконання митними органами завдань щодо справляння митних платежів, їх динаміку, що дасть змогу визначити якість та ефективність митно-тарифного регулювання в Україні.

На першому етапі ми проаналізуємо динаміку надходження мита від імпорتنих операцій протягом 2018 – 2021 років, що дозволить зрозуміти наскільки імпорт впливає і наскільки за рахунок нього акумулюється митних надходжень (Рис. 2.1.) [26]:

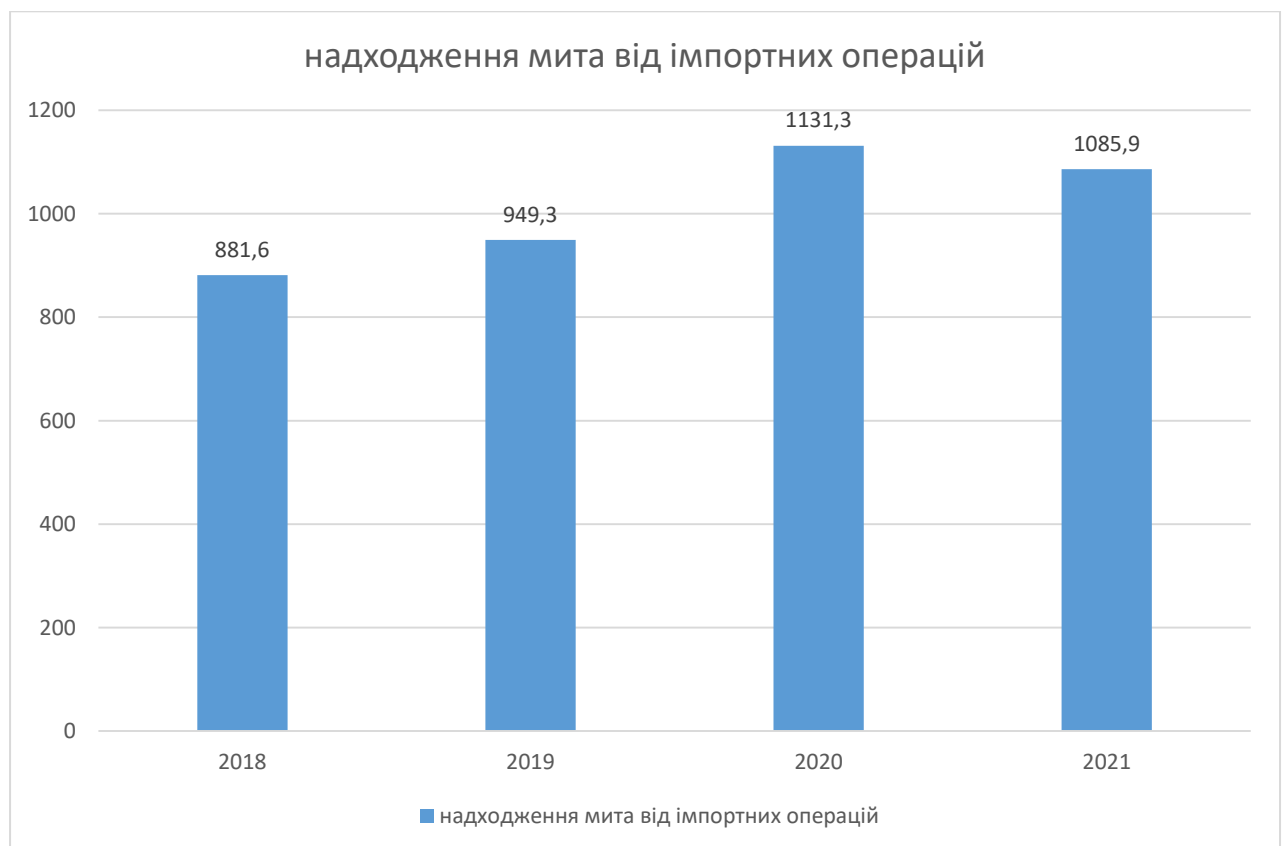

Рис. 2.1. Імпортне мито в Україні у 2018 – 2021 роках (млн дол США)

Отже, в результаті аналізу адміністрування імпортного мита до Державного бюджету у 2018 – 2021 роках, нами отримані наступні результати.

Протягом 2018-2020 років відбувалося зростання таких надходжень. Зокрема, якщо у 2018 р. такі платежі склали трохи більше 0,9 млрд дол США, то у 2020 р. їх розмір зріс до 1,1 млрд дол США. Що може свідчити про зростання інтенсивності та обсягів імпорту України. Пояснити такі результати можна також тим, що в Україні почалася інтенсивна імплементація «Угоди про вільну торгівлю з Європейським Союзом», яка у 2016 повністю запрацювала. Саме це і вплинуло на зростання надходжень митних платежів від імпорту товарів в Україну. З одного боку зростання може свідчити про підвищення митної вартості імпортованих товарів, а з другої – Україна більше розпочала саме імпортувати товари.

За першого варіанту, це є свідченням зростання цін на імпортовані товари і в принципі не несло ніяких загроз для споживчого ринку вітчизняних товарів, адже це не порушувало споживчий ринок вітчизняних товарів і не несло зовсім жодної ризиків для вітчизняних виробників товарів, тут можна сказати що це могло навіть бути навпаки - посилювати вітчизняні виробничі потужності, що дозволяє змінити зарубіжні продукти аналогами внутрішнього виробництва.

Проте, якщо збільшення митних надходжень від імпорту пов'язане із зростанням обсягів ввезених (імпортованих) товарів, то це може бути свідченням зниження аспектів митної безпеки і підвищення рівня залежності від певних категорій товарів що імпортуються. Що призведе до негативного впливу на вітчизняних товаровиробників, розвиток економіки і посилення залежності України від зарубіжних країн.

Також зазначимо, що розмір надходжень мита у 2021 році скоротився у порівнянні до попереднього 2020 року. Що пов'язано із лютуванням коронавірусної інфекції. Така пандемія призвела до ряду недуже позитивних наслідків. Наприклад у світі розпочалася одна із найбільш масштабних криз в економіці за останні сто років. Скорочення виробництва у 2021 р. спостерігалось чи не у всіх країнах світу, це ж саме стосується інтенсивності торгівлі. А деякі галузі економіки взагалі опинилися на межі краху.

Це є свідченням того, що ковід завдав чи не найбільшого удару по економіках країн світу за останні десятиліття.

Для того щоб чітко зрозуміти який і скільки імпортувала Україна варто проаналізувати особливості надходження ПДВ, податку, що ним оподатковують імпорт. БО особливістю мита є те, що певні категорії товарів від його сплати звільняються.

Динаміка ПДВ, що справляється з імпортних товарів протягом 2018-2021 роках є наступною (рис. 2.2) [26]:

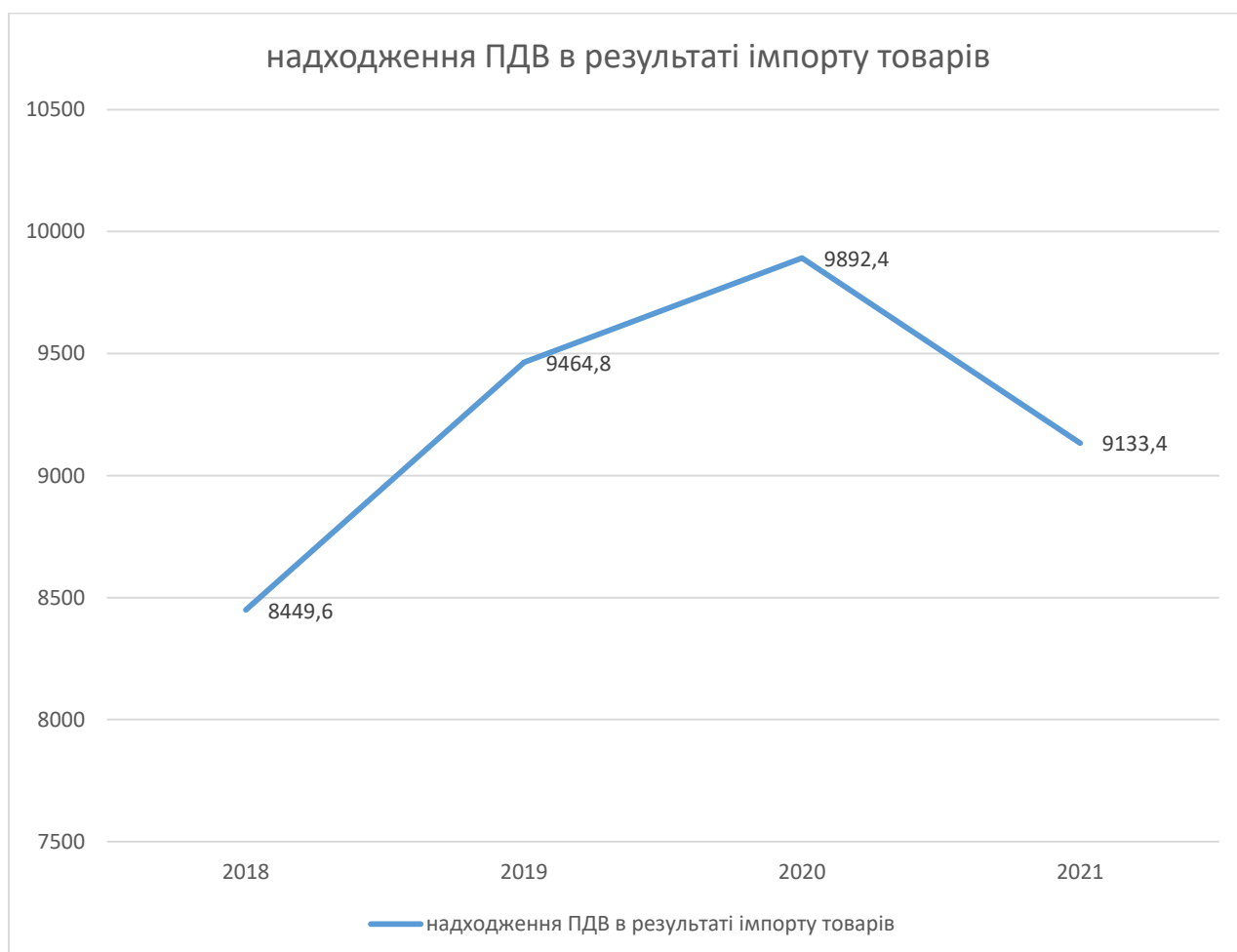

Рис. 2.2. Динаміка імпортного ПДВ у 2018-2021 роках (млн. дол США)

Як видно з рисунку, надходження імпортного податку на додану вартість до бюджету держави Україна зростали упродовж 2018-2020 років. За цей період надходження ПДВ зросли на 1,4 млрд дол, що є позитивним показником. Як можна зауважити у 2018 році податок на додану вартість

становив 8,5 млрд дол США, тоді як у 2020 – вже 9,9 млрд дол США. Таке зростання можна пов'язати із зміною підходів у визначенні митної вартості або ж безпосереднім зростанням обсягів імпорту.

Проте на нашу суб'єктивну думку, зростання відбулося за рахунок зростання цін на імпортовані товари, що і стало основною причиною збільшення надходжень податку на додану вартість.

Але динаміка надходжень ПДВ як і мита у 2021 році знизилася. Наприклад, якщо у 2020 році податку на додану вартість надходило 9,9 млрд дол, то у 2021 – їх вже надійшло менше і такі надходження склали 9,1 млрд дол США, ця сума є навіть меншою ніж у 2019 році, того року до бюджету надійшло 9,5 млрд дол США. Тому можна констатувати що імпорт значно знизився у 2021 році. Причиною такого падіння швидше за все є результат пандемії коронавірусної інфекції.

Такі тривожні зміни у динаміці податку свідчать не лише про внутрішні проблеми України, а й про проблеми глобального характеру. Зокрема скорочення світового ВВП, порушення ділової активності бізнесу, банкрутства та ліквідація підприємств уже зараз призвели до загострення проблеми добробуту громадян, у яких у 2021 році значно зменшилася купівельна спроможність.

НЕ менш важливим інструментом фіскального характеру, який справляється безпосередньо при перетині митного кордону є акцизний податок. Цей податок є специфічним акцизом, який справляється з окремих категорій товарів – так званих підакцизних.

Цим податком оподатковуються переважно ті товари, які є високоліквідними, чи товари з високим ступенем ризику для життя і здоров'я людей. В Україні до таких товарів відносяться:

- «тютюнові та алкогольні товари»;
- «паливо мастильні матеріали»;
- «електроенергія»;
- «автомобілі».

Саме автомобілі та паливо мастильні матеріали є тими товарами, які віднесені до категорії критичного імпорту в Україні. Адже в Україні такі товари майже не виробляються і їх споживання в Україні значно залежить від імпорту.

Що робить дослідження надходжень акцизного податку від імпорту товарів є надзвичайно важливим і потребує додаткової уваги.

Зокрема надходження акцизу з імпорту у 2018 – 2021 рр. виглядає наступним чином (рис. 2.3) [26]:

Рис. 2.3. Динаміка імпортного акцизного податку у 2018-2021 роках (млн. дол США)

У результаті моніторингу справляння імпортного акцизного податку, встановлено, що цей платіж – це індикатор, який є лакмусовим паірцем для визначення ризиків в митній безпеці. Це можна пов'язати з тим, що акциз переважно для країни – це податок який справляється з тих товарів які становлять для України критичний імпорт – паливно мастильні матеріали та автомобілі.

Відсутність цих критично важливих товарів в Україну може призвести до колапсу логістики і торгівлі, а потім і до занепаду всієї економіки. Що

проявлятиметься до порушення економічного балансу, інфляції, зростання цін, напруги в соціально-економічній сфері.

Варто зазначити, що в Україні упродовж 2018-2021 років відбулося зменшення надходжень акцизного податку майже удвічі. Наприклад у 2019 році у порівнянні до 2018 року відбулося зменшення податку на 0,072 млрд дол США. Наприклад, якщо у 2018 році складали 0,77 млрд дол США, то у 2019 – лише 0,69 млрд дол США. Таке зниження у ті роки можна охарактеризувати зниженням енергозалежності України і заміщенням товарів імпорту товарами власного вітчизняного виробництва.

Що може розглядатися як надзвичайно позитивний аспект економічної діяльності Уряду. Але не варто виключати і той аспект, що до товарів критичного імпорту могли застосовуватися і елементи преференційного оподаткування, для зниження вартості цих товарів. Саме це і могло стати причиною різкого падіння надходжень акцизного податку до бюджету України.

Під-час аналізу надходжень акцизного податку у 2020 році, то у порівнянні до 2019 року надходження цього платежу зросло на 0,3 млрд дол США, що є досить високим значенням, на третину більше ніж у попередньому році. Це свідчить про підвищення рівня імпорту підакцизних товарів та зростання залежності України від імпорту. Проте вже у 2021 році таких платежів знову надійшло менше і становили 0,8 млрд дол США. Однак це все ж більше ніж у 2018 та 2019 роках. Що також становить певну загрозу, адже навіть в умовах пандемії імпорт підакцизної продукції чи його вартість у 2021 році продовжили зростати.

Для наглядності та розуміння митно-тарифного регулювання в Україні, варто провести аналіз часток кожного митного платежу у загальних надходженнях митних податків від імпорту товарів, робіт і послуг.

У 2018-2021 роках суми таких податків були наступними (Рис. 2.4)

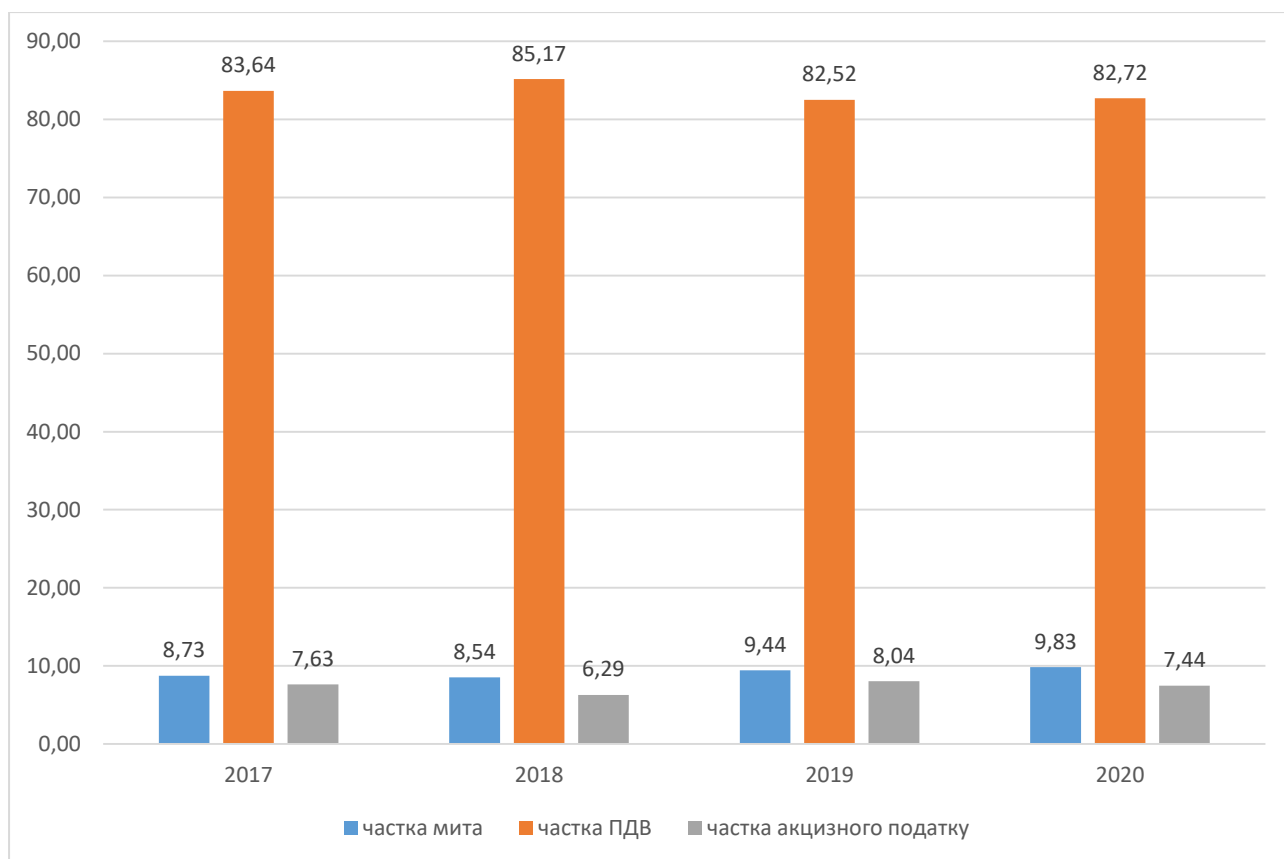

Рис. 2.4. Структура митних податків в структурі надходжень податків, які адмініструються митними органами у 2018-2021 роках (%)

В результаті аналізу часток митних платежів у загальному обсязі таких платежів, встановлено разючу перевагу ПДВ над всіма іншими платежами. Наприклад у 2018 р. частка ПДВ складала більше 83%, тоді як у 2019 році вона ще зросла і складала вже 85%, а у 2020-2021 роках вона трохи зменшилася і складала 82 %. Такі результати аналізу свідчать про важливість ПДВ як основного бюджетоутворюючого податку.

Тоді як частка мита коливалася в межах 8,73% у 2018 до 8,54% у 2019 році, а у 2020-2021 році частка мита зросла до 9,44% та 9,83 % відповідно.

Що є свідченням того, що мито не варто розглядати як потужний фіскальний інструмент, а лише як інструмент регулювання міжнародної торгівлі.

З іншого боку низьку частку мита, можна пояснити дією Угоди про Зону вільної торгівлі. Відповідно до якої країни підписанти зобов'язуються.

Тоді як Акцизний податок – виглядає як постійний податок і його коливання є найменшими – зокрема його частка з року до року зростала від 6,29% у 2019 році до 8,04% у 2021 році.

Якщо провести глибокий аналіз даних, то значне зменшення частки Акцизного податку у 2019 році, засвідчує зменшення імпорту товарів підакцизної групи. Що може означати здійснення політики енергозбереження і енерго заміщення.

Рис. 2.5. Розмір акумульованих митних платежів в результаті імпорту товарів (млрд дол США).

В результаті аналізу роботи митних органів щодо забезпечення надходжень митних платежів, можна зробити наступні висновки. Зокрема митно-тарифна політика відіграє величезну роль при забезпеченні фінансової стійкості України. Адже обсяги сплачених платежів митних платежів становлять значну частку доходів державного бюджету (рис. 2.5) [26].

Найменше митних платежів було акумульовано у 2018 році – трохи більше 10,1 млрд дол США, у 2019 – це вже 11,1 млрд дол США, а у 2020 році

це вже майже 12 млрд дол США. Що є потужним акумуляційним ресурсом митно-тарифного характеру для забезпечення фіскальної стійкості країни.

Проте пандемія Ковіду внесла свої корективи, і вплинула на обсяги митних надходжень, зокрема вже у 2021 році надходження склали 11,0 млрд дол США.

Найбільше надходило ПДВ – більше 80%, тоді як мита і акцизного податку лише від 6,5 до 8,5 % від загальної суми митних платежів.

Рівень імпорту – це рівень економічної безпеки країни, яка ще більше загострилася в результаті повномасштабної агресії росії в Україні, розірванням усіх економічних та торговельних зав'язків.

2.2. Аналіз тарифних квот та митно-тарифного регулювання в умовах дії ПВЗВТ.

Як зазначалося митно тарифне регулювання є одним із важливих інструментів забезпечення фінансової безпеки країни. Його розвиток пов'язаний також із зміною глобальних процесів і в різні періоди вирізнявся своїми особливостями від жорсткої консервативної політики до політики лібералізму. Саме зараз, після імплементації угоди про вільну торгівлю, для України було відкрито значні перспективи, адже вільна торгівля сприяє прискоренню торговельних відносин, приводить до зростання виробництва товарів і беззаперечно веде до зростання економіки.

Однак, якщо бізнес від вільної безтарифної торгівлі має певні переваги, то держава в таких умовах недоотримує всі очікувані доходи від справляння митних платежів. Для того щоби таких втрат було менше, Уряди в силу підписання угод можуть застосовувати деякі протекціоністські заходи – наприклад квоти на ввезення/вивезення товарів, не призупиняти дію певних видів мит на деякі групи товарів.

Всі ці заходи спрямовані, перш за все, для захисту вітчизняних виробників товарів. А іншою особливістю їх застосування є обмеження падіння надходжень мита та інших митних платежів до бюджету країни.

Не виключенням стала і політика вільної торгівлі яка почала реалізовуватися після підписання «Угоди про зону вільної торгівлі України і Європейського Союзу». Зокрема для захисту вітчизняних інтересів ЄС і України запроваджено певні квоти деякі групи продукції (товари, роби і послуги).

Зокрема безмитні тарифні квоти ЄС встановлено для 36 видів товарів. А за чотирма із них – додаткові тарифні квоти.

Україна в свою чергу ввела квоти для 3 категорій продукції (м'ясо свинини, м'ясо птиці та напівфабрикати з м'яса птиці, цукор), а за двома видами запроваджено тарифні квоти додатково (Таблиця 2.1).

Тарифні квоти ЄС адмініструються за такими двома принципами [27]:

- «перший прийшов – перший обслуговується»:

«ячмінна крупа та борошно»; «м'ясо баранини»; «цукор; зерно зернових злаків, оброблене іншими способами»; «овес»; «продукти переробки солоду та крохмалю»; «гриби; часник»; «оброблена продукція з молочних вершків»; «інший цукор»; «виноградний та яблучний соки»; «цукрові сиропи»; «крохмаль; продукція з обробленого молока»; «харчові продукти»; «оброблена продукція із зернових»; «оброблені помідори»; «солод та пшенична клейковина»; «цукрова кукурудза»; «оброблена продукція з цукру»; «сигари та цигарки»; «висівки, відходи та залишки»; «оброблена продукція з масла»; «манітол сорбіту»; «оброблений крохмаль»; «мед»; «етанол» .

- «через систему імпорتنих ліцензій» [27]:

«м'ясо птиці»; «свинина»; «сухе молоко яйця та альбуміни»; «молоко, вершки, згущене молоко та йогурти»; «пшениця м'яка, пшеничне борошно та

гранули»; «ячмінь, ячмінне борошно та гранули»; «яловичина»; «вершкове масло та молочні пасти»; «кукурудза, кукурудзяне борошно та гранули».

Таблиця 2.1.

Тарифні квоти для України у 2016-21 роки

Назва	Домовлені в рамках ПВЗВТ, тонн	Загальний обсяг на 2016 рік, тонн	Загальний обсяг на 2017 рік, тонн	Загальний обсяг на 2018 рік, тонн	Загальний обсяг на 2019 рік, тонн	Загальний обсяг на 2020 рік, тонн	Загальний обсяг на 2021 рік, тонн
М'ясо птиці та напівфабрикати з м'яса птиці	16 000 - 20 000	16 000	16 800	17 600	18 400	65 033	70 000
Пшениця м'яка, пшеничне борошно та гранули	950 000 - 1 000 000	950 000	960 000	970 000	980 000	990 000	1 000 000
Ячмінь, ячмінне борошно та гранули	250 000 - 350 000	250 000	270 000	290 000	310 000	330 000	350 000
Кукурудза, кукурудзяне борошно та гранули	400 000 - 650 000	400 000	450 000	500 000	550 000	600 000	650 000
Вершкове масло та молочні пасти	1 500 - 3 000	1 500	1 800	2 100	2 400	2 700	3 000
Мед	5 000 - 6 000	5 000	5 200	5 400	5 600	5 800	6 000
Цукор	20 070	20 070	20 070	20 070	20 070	20 070	20 070
Ячмінна крупа та борошно	6 300 - 7 800	6 300	6 600	6 900	7 200	7 500	7 800
Оброблені томати	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Виноградний та яблучний соки	10 000 - 20 000	10 000	12 000	14 000	16 000	18 000	20 000
Солод та пшенична клейковина	7 000	7 000	7 000	7 000	7 000	7 000	7 000
Крохмаль	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Інші цукрові продукти	10 000 - 20 000	10 000	12 000	14 000	16 000	18 000	20 000
Овес	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Яйця та альбуміни (основна)	1 500 - 3 000	1 500	1 800	2 100	2 400	2 700	3 000
Сухе молоко	1 500 - 5 000	1 500	2 200	2 900	3 600	4 300	5 000
Часник	500	500	500	500	500	500	500
Висівки, відходи та залишки	16 000 - 21 000	17 000	18 000	19 000	20 000	21 000	22 000
Оброблена продукція із зернових	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
М'ясо птиці та напівфабрикати з м'яса птиці (додаткова)	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Яйця та альбуміни (додаткова)	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Оброблена продукція з цукру	2 000 - 3 000	2 000	2 200	2 400	2 600	2 800	3 000
Оброблений крохмаль	1 000 - 2 000	1 000	1 200	1 400	1 600	1 800	2 000
Етанол	27 000 - 100 000	27 000	41 600	56 200	70 800	85 400	100 000
Молоко, вершки, згущене молоко та йогурти	8 000 - 10 000	8 000	8 400	8 800	9 200	9 600	10 000
Оброблена продукція з молочних вершків	300 - 500	300	340	380	420	460	500
Харчові продукти	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Цукрова кукурудза	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500
Гриби (основна)	500	500	500	500	500	500	500
Цукрові сиропи	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Гриби (додаткова)	500	500	500	500	500	500	500
Продукція з обробленого молока	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Оброблена продукція з масла	250	250	250	250	250	250	250
Сигари та сигарки	2 500	2 500	2 500	2 500	2 500	2 500	2 500
Манітол сорбіту	100	100	100	100	100	100	100
Продукти переробки солоду та крохмалю	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
М'ясо баранини	1 500 - 2 250	1 500	1 650	1 800	1 950	2 100	2 250
Яловичина	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000
Свинина (основна)	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Свинина (додаткова)	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000

Аналіз квот для українського експорту, дає підстави говорити про те, що щорічно їх розмір зростає. Але вже у 2021 році Україна досягла їх максимуму. З іншої сторони можна зауважити, що більшість квот стосується сільськогосподарської продукції. Україна за цими видами товарів є одним із лідерів виробництва у світі.

Найбільші квоти для нашої країни передбачені на пшеницю, пшеничне борошно та гранули – «від 950 000 тон у 2016 році до 1 000 000 тон у 2021 році».

Дальше знаходяться кукурудза, кукурудзяне борошно та гранули, цієї продукції у безмитному режимі Україна має право ввозити вагою «від 400 000 тон у 2016 році до 650 000 тон у 2021 році на рік».

Дальше - ячмінь, ячмінне борошно і гранули – «250 000 та 350 000 тон відповідно».

Але є і такі товари за якими встановлені мізерні квоти, еспорт яких не надає Україні переваг на європейському ринку, до таких належать:

- «Манітол сорбіту – 100 тон»;
- «Оброблена продукція з масла – 250 тон»;
- «Гриби – 500 тон»;
- «Оброблена продукція з молочних вершків 300 – 500 тон».

В результаті аналізу квот, констатуємо, про те що зона вільної торгівлі не може вказувати на повну і всеосяжну лібералізацію торгівлі. І країни які підписали договори, зараз ЄС, всеодно здійснюють політику захисту власного товаровиробника.

Не варто забувати що ввезення товарів у понад квотами підлягають оподаткуванню митами на загальних підставах.

Для відстежування квот які ще залишилися і діють в поточному році, було створено інтернет портал. Цей сервіс складає великий інтерес для експортерів продукції, адже він дає можливість в режимі живого часу бачити, який обсяг продукції ще може бути експортований в межах квоти (Рис. 2.6).

Cookies
This site uses cookies to offer you a better browsing experience. Find out more on [how we use cookies and how you can change your settings](#).

[I accept cookies](#) [I refuse cookies](#)

Legal Notice | Contact | Search English (en)

 TAXATION AND CUSTOMS UNION

European Commission > Taxation and Customs Union > Databases > QUOTA > Tariff quota consultation [Contact TARIC](#) | [Contact QUOTA](#)

User Guides, Information and Downloadable data: [\[Info\]](#) [Help](#) | [Information](#) | [FAQ](#)

Last tariff QUOTA update: 22-10-2021

Tariff quota consultation

Tariff publication: Search on origins

Origin: Validity period (start date in)

Order number:

Critical:

Status:

2022
 2021
 2020
 2019
 2018
 2017
 2016
 2015
 2014

1 - 20 / 80 [Next](#)

Order number	Origins	Start date	End date	Balance
096700	Ukraine	01-01-2021	31-12-2021	2250000 Kilogram [More info]

Рис. 2.6. Інтернет портал з відстежування тарифних квот та їх залишків [27].

Цей сервіс є надзвичайно простим у використанні, зокрема в режимі живого часу, заповнивши окремі поля, будь-який суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності отримує можливість відстежувати, скільки потенційно може бути експортовано продукції того чи іншого виду до тієї чи іншої країни.

Як нами було зазначено Україна також встановила деякі квоти на Європейську продукцію, що також пов'язано із захистом вітчизняного виробника, перелік і структура таких квот має наступний вигляд (Таблиця 2.2) [28].

Таблиця 2.2

**Квоти України на імпорتنі товари, які ввозяться з країн
Європейського Союзу**

Назва групи	Коди товарів	Початкова квота	Од. виміру	Зарезервовано	Списано	Залишок
М'ясо свинини	020311, 020312, 020319, 020321, 020322, 020329	10000000	кг	0	9999608	392
М'ясо свинини (додатково)	02031110, 02031219, 02031911, 02031915, 02031959, 02032110, 02032219, 02032911, 02032915, 02032959	10000000	кг	0	9999631	369
М'ясо птиці та напівфабрикати з м'яса птиці	020712, 020714, 02072610, 02072620, 02072630, 02072640, 02072650, 02072660, 02072670, 02072680, 02072699, 020727, 02074431, 02074441, 02074461, 02074481, 02074499, 02074531, 02074541, 02074561, 02074571, 02074581, 02074595, 02074599, 02075431, 02075441, 02075461, 02075481, 02075499, 02075531, 02075541, 02075561, 02075571, 02075581, 02075595, 02075599, 02076031, 02076041, 02076061, 02076081, 02076091, 02076099	10000000	кг	0	9999994	6
М'ясо птиці та напівфабрикати з м'яса птиці (додатково)	020712	10000000	кг	0	116356	9883644
Цукор	170112, 170113, 170114, 170191, 170199	40000000	кг	71	39999929	0

В результаті аналізу імпортних квот України нами була відмічена одна особливість, всі вони стосуються виключно товарів аграрного характеру. Зокрема з країн Європейського Союзу в Україну експортується згідно квот м'ясо свинини – 20 тис тон;

також м'ясо птиці та напівфабрикати із м'яса птиці – «квота 20 тис тон; цукор – 40 тис тон.

Варто зазначити, що Україні надано більші переваги для зовнішньої торгівлі з країнами Європейського Союзу. Адже ЄС надав Україні набагато більше квот, ніж це зробили ми для країн Європейського Союзу.

І як показує аналіз надходжень митних платежів у 2018-2021 роках – за ті роки коли вже функціонувала зона вільної торгівлі, то ми побачимо наступні результати (Рис. 2.7):

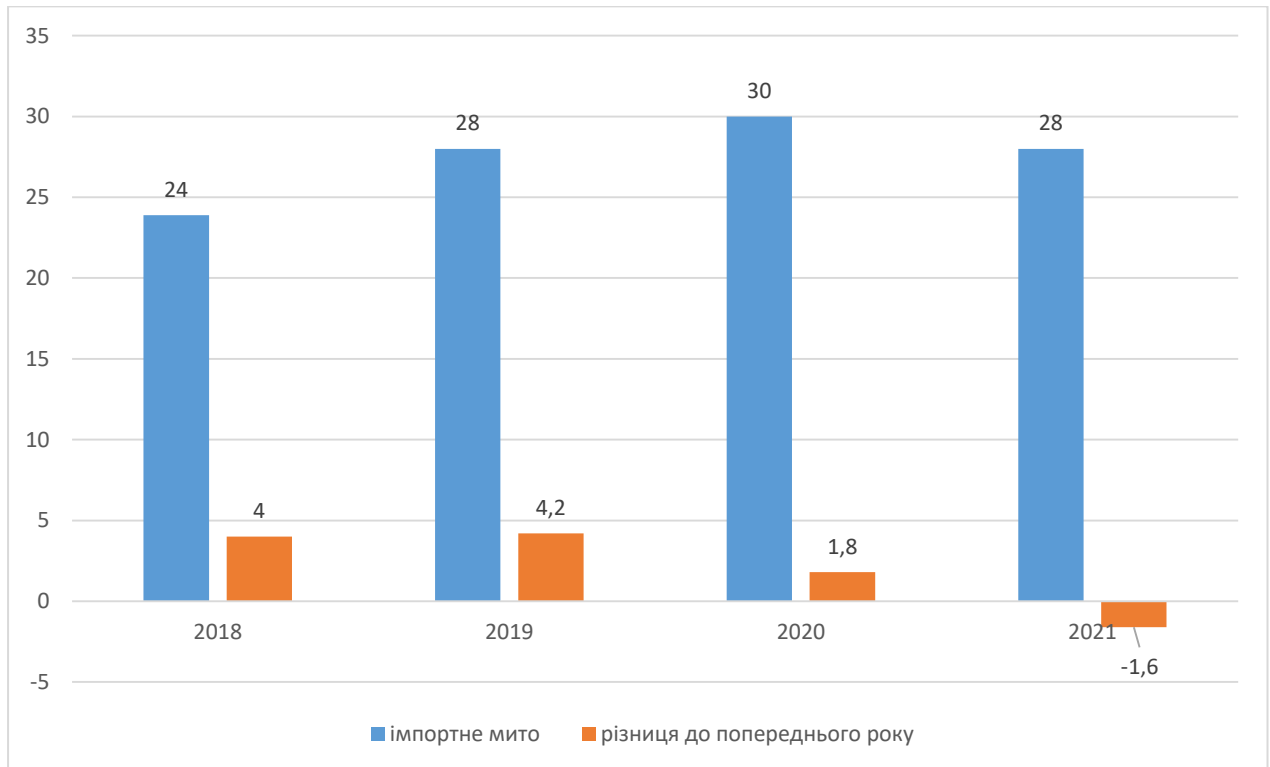

Рис. 2.7. Показники надходження імпортного мита у бюджету України (млрд грн; %) [28].

Аналіз даних щодо надходжень саме імпортного мита, спостерігаємо наступну ситуацію. Упродовж 2018-2021 років надходження мита зростали, окрім 2021 року, який став виключенням, в цьому році кількість акумульованого мита знизилися.

Фактичні надходження зростали у 2018 році – на 3,9 млрд грн, у 2019 році – на 4,2 млрд грн, у 2020 році дещо темпи приросту сповільнилися але всерівно становив 1,8 млрд грн. Часткове сповільнення можна пояснити політичними особливостями та пандемією коронавірусної хвороби. Проте

найбільш катастрофічною ситуацією була у 2021 році, коли імпортерне мито скоротилося на 1,6 млрд грн по відношенню до 2020 року.

Причин для цього є декілька, проте основна – світовий локдаун, зумовлений пандемією коронавірусу. Ця хвороба призвела до зниження об'ємів зовнішньої торгівлі. А це у свою чергу - до скорочення надходжень митних платежів до бюджету.

Отже, якщо проаналізувати особливості митно-тарифного регулювання в умовах зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом, то можна сказати про наступне – імплементація а перед тим підписання такої Угоди є надзвичайно позитивним, адже Україна і її суб'єкти господарювання отримали доступ до ринків країн ЄС, що беззаперечно сприяло розвитку економіки. А нааналіз надходжень митних платежів підтверджує позитивну динаміку в результаті виконання угоди про вільну торгівлю.

Висновки до другого розділу

У другому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто практичні аспекти митно-тарифного регулювання в Україні.

Проаналізовано експорт та імпорт, показано їх динаміку. Зазначено, що саме після імплементації Угоди про зону вільної торгівлі, торгівля між Україною та Європейськими країнами, торгівля досить відчутно поживилася. Угодую скасувалося багато митних бар'єрів. Але, обмеження не було повністю ліквідовано, деякі із них продовжують виконувати свої функції. Наприклад Європейський Союз встановив тарифні квоти (обсяг товарів, який ввозиться у безмитному режимі).

Також розглянуто квоти на окремі товари, проаналізовано обсяги експортних та імпортних тарифних квот. Встановлено, що найбільше квоти стосуються аграрної продукції.

У роботі проаналізовано надходження митних платежів до бюджетів України. Встановлено що у 2020-2021 році, суми мита, які надійшли до бюджету України, значно зменшилися. Встановлено, що через пандемію коронавірусу, значно знизилася активність міжнародної торгівлі.

3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Суперечка між фіскальною необхідністю і потребою економічного розвитку є чи не найсильнішою в сучасних умовах розвитку України. З однієї сторони нам треба забезпечувати доходи держави, а з іншої сприяти і здійснювати заходи у напрямку розвитку економіки.

Варто зазначити, що якщо ми говоримо про Митний тариф України то на нього покладено функцію виключно фіскальну. Тоді як розвиток міжнародної торгівлі, посилення ефективності митно-тарифного регулювання, використання митного тарифу видаються такими, які не є пріоритетними.

Для того, щоб переламати цю парадигму, з переходом митного тарифу на здійснення регулюючої та захисної функцій, потрібна змінити стратегію по відношенню до розробки митно-тарифної політики, яка поєднувала б якісне співвідношення між фіскальними, регулюючими та захисними елементами цієї політики.

Однак поки залишається деяка кількість проблем, що впливають на ефективність митно-тарифного регулювання (рис. 3.1).

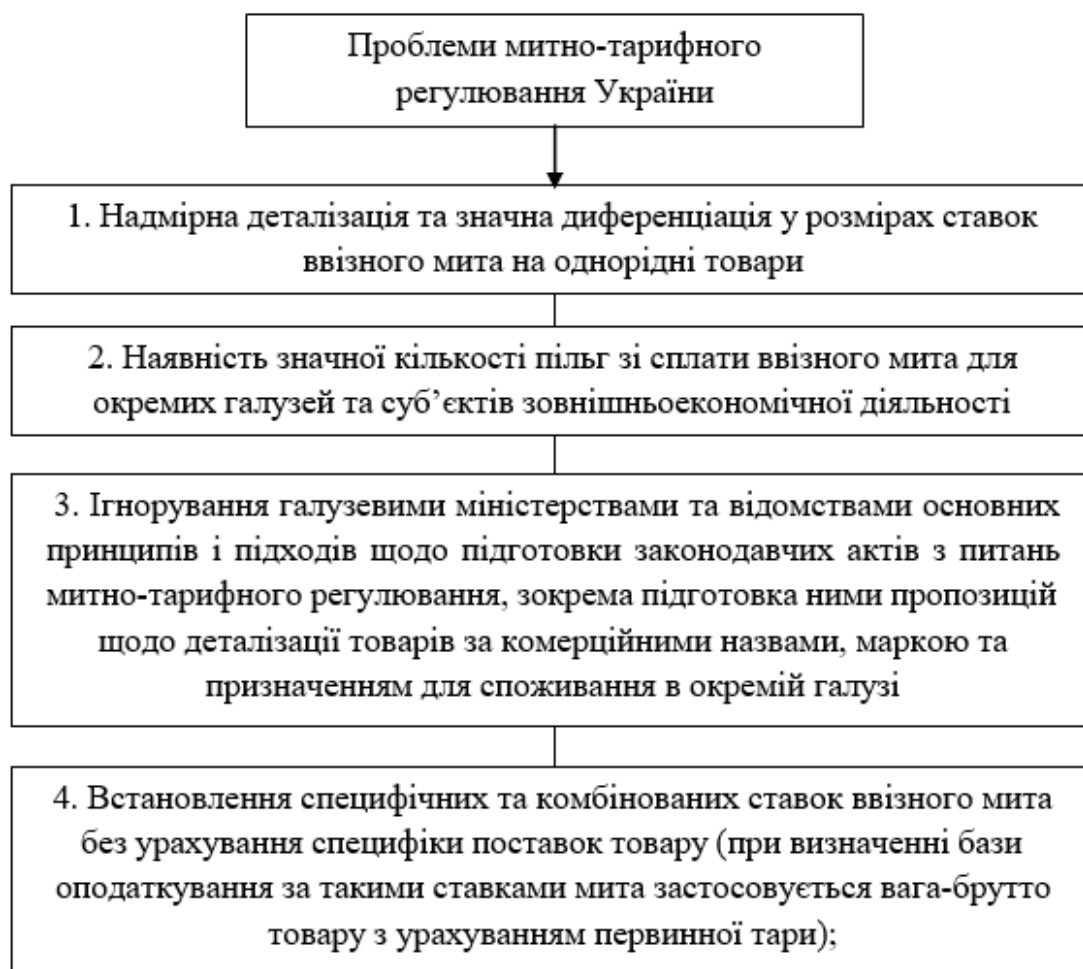

Рис. 3.1. Проблематика митно-тарифного регулювання України [43, с.141]

Для вирішення цих проблем, необхідно надати право КМУ блати безпосередню участь у встановленні та регулюванні ставок мита. Запроваджувати такий порядок потрібно через моніторинг кон'юнктурних змін на внутрішньому, та зовнішньому ринках, потреби забезпечити захист внутрішнього ринку та виконання міжнародних зобов'язань України [31, с.142].

Крім того, це спростить можливість реагувати на запити іноземних держав які стосуються тарифних поблажок під час переговорів з ЄС.

Такий порядок встановлення митних ставок також виправдовується тим, що у країнах Західної та Східної Європи саме виконавчі органи влади мають право встановлювати та змінювати ставки мита. Такий підхід зокрема застосовується

у Литовській Республіці, Республіках Румунія, Болгарія, Угорщина, у Європейському Союзі – це Рада Міністрів ЄС [32, с. 20].

Такі трансформації дадуть змогу без залучення Верховної ради і затрат багато часу, оперативно реагувати на потреби трансформувати митний тариф. Адже, вищий законодавчий орган через різні корупційні інструменти, здатен протягувати такі рішення які вигідні недоброчесним суб'єктам ЗЕД.

Іншою величезною проблемою митно-тарифного регулювання є величезна диференціація ставок мита на однорідні товари. Наприклад така диференціація яка часом становить десятки разів, на готову побутову, аудіо-, відео-, комп'ютерну техніку та комплектуючі до них, створює передумови до масового ввезення товарів частинами з тіншовим складанням цих товарів та ухиленням від сплати податків. Тому проблемою номер один залишається уніфікація ставок мита, для уникнення можливості тіншового ввезення таких товарів.

Як зазначають деякі науковці: «уніфікація ставок мита є одним з найбільш ефективних способів боротьби з недостовірним декларуванням імпорту, оскільки застосування лише адміністративних заходів регулювання може сприяти поширенню корупційних схем, а повна уніфікація ставок мита є саме тим засобом, що ліквідує стимули до некоректного декларування [32]». Проте, як це не важко визнавати, але повна уніфікація ставок імпортного мита є на сьогодні видається мало імовірною, адже для цього потрібно щоби було досягнуто консенсус між всіма суб'єктами зовнішньо-економічних відносин - владою і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Проте часткова уніфікація все ж є можливою [32].

Іншою не завжди позитивною складовою зовнішньо-економічного та митного регулювання є значний обсяг пільг, що також достатньо сильно впливає на регуляторну та фіскальну функції митно-тарифного регулювання.

Варто виокремити той факт, що на сьогодні є значна кількість галузевих митних пільг, які стосуються підприємств на територіях пріоритетного розвитку, технопарків та підприємств за галузевими ознаками (суднобудівна,

автомобілебудівна, літакобудівна, космічна, поліграфічна) [33].

Найбільш кричущою є пільги щодо безмитного ввезення товарів в рамках інвестиційних проектів технопарками. А переліки товарів які можуть завозитися в такому режимі не затверджується Кабінетом Міністрів України і не є узгодженим з профільними міністерствами.

Такі пільги призвели до того, що в Україну під видом здійснення інвестиційних та інноваційних проектів масово почали завозитися товари, що в великій кількості виробляються в Україні, та які захищені протекціоністськими інструментами, що створює недобросовісну конкуренцію для вітчизняних товаровиробників – сільське господарство, харчова продукція, хімічна продукція, транспортні засоби. Тому, як зазначають науковці: «порядок надання митних та інших пільг інноваційно-активним підприємствам потребує подальшого вдосконалення як на державному (шляхом внесення змін до законодавчої бази та створення більш жорстких вимог до інноваційних проектів), так і на місцевому рівнях [34].

Тому, вдосконалення митно-тарифного регулювання повинно бути спрямоване з одного боку на оптимізацію ставок митного тарифу, проте з другого на розширення використання тарифної номенклатури товарів, надання пільг та преференцій за ознакою походження товару. Окремі абсолютні кроки щодо удосконалення митно-тарифного регулювання відображено на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Заходи щодо удосконалення митно-тарифного регулювання в Україні

Такі кроки слугуватимуть позитивним сигналом щодо набуття митним тарифом України позитивних ознак впливу на зовнішню торгівлю і створять якісні передумови для підвищення конкурентоспроможності внутрішнього ринку та вітчизняного товаровиробника.

Іншими не менш важливими проблемами в сфері митно-тарифного регулювання є:

- «обіг товарів, які були завезені в Україну як контрабанда [32]»;
- «правопорушення у сфері інтелектуальної власності [32]»;
- «невідповідність чинної системи митного контролю сучасним стандартам пропускнуої спроможності [32]»;
- «наявність шахрайських і корупційних схем у політиці митного регулювання [32]»;
- «значний обсяг тінізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств тощо [32]».

Щоб підвищити ефективність митно-тарифного регулювання варто, перш за все:

- «стабілізувати ситуацію в країні [32]»;
- «сформувати пріоритетні напрямки підтримки розвитку галузей народного господарства, які саме забезпечують державу високоякісними конкурентоспроможними товарами [32]»;
- «ввести обмеження на продукцію, імпорт якої може зашкодити національному товаровиробнику [32]»;
- «забезпечити підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції; сприяти залученню іноземних інвестицій та інтеграції вітчизняної економіки у світову [32]».

Окрім цього недавно прийнятий у 2019 році Закон України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» (набрав чинності на весні 2020 року) повинен привести до оптимізації митних процедур та сприяти їхній прозорості відповідно до європейської практики.

А приєднання нашої країни до New Computerised Transit System забезпечило Україну усією необхідною інформацією з 35 країнами Євросоюзу в режимі реального часу.

Процес справляння митних платежів, ПДВ, акцизу є частиною цілісного процесу митного оформлення товарів під час переміщення через митний кордон. У свою чергу простота справляння податків при митному оформленні товарів призводить до прискореного надходження податків до Державного бюджету, зменшує адміністративні витрати бізнесу та економить їх час.

На думку представників бізнесу удосконалення митно-тарифного регулювання потребує вирішення наступних проблем:

1. «Відволікання обігових коштів компаній, які здійснюють митне оформлення товарів одночасно у деяких митницях (оскільки кожна митниця має окремий рахунок для внесення коштів передоплати та перерахування податків). Ця проблема повинна вирішитись у зв'язку з нещодавнім запровадженням єдиного казначейського рахунку [31]»;

2. «Загальний фіскальний підхід митних органів під час адміністрування митних платежів (у тому числі труднощі з поверненням надмірно сплачених податків під час відновлення режиму вільної торгівлі, після скасування рішень про коригування митної вартості товарів тощо) [31]».

Тоді як до основних заходів, які б призвели до покращення процесу адміністрування митних платежів належать:

1. «Розширення функціоналу єдиного казначейського рахунку для взаємодії бізнесу з ДМС в цілому (включаючи як митні платежі, так і інші податки), а в перспективі, відмова від авансових платежів та списання коштів з поточного рахунку на підставі оформленої митної декларації [31]»;

2. «Введення можливості митного оформлення товарів за місцем розташування компанії (незалежно від того, де фактично перебувають товари) [31]»;

3. «Удосконалення процедури повернення надміру сплачених митних платежів з метою запобігання необґрунтованому затягуванню чи відмові у

поверненні податків [31]».

З прийняттям Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму «єдиного вікна» та оптимізації проведення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України» в 2018 році виникла можливість застосування підходу «Єдиного вікна», який передбачає можливість подачі документів один раз перебуваючи в одному місці і при цьому отримати всі необхідні дозволи. Перші елементи «Єдиного вікна» почали діяти ще у 2016 році. Такі особливості застосування цього принципу були розроблені ДМС та Мінфіном електронна система обміну інформацією між декларантами, митницями, та державними органами в сфері санітарного, ветеринарного, фітосанітарного, екологічного та радіологічного контролю при переміщенні товарів через митний кордон.

Проте є ряд практичних перепон, які не дозволяють повноцінно запрацювати «Єдиному вікну» (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Проблеми функціонування «Єдиного вікна» та шляхи їх вирішення

Проблеми, через які робота «Єдиного вікна» стає неефективною, здебільшого стосуються не митниці, а суміжних служб
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вимоги суміжних служб щодо обов'язкового проставлення штампів на паперових копіях документів; 2. Складність з оплатою за проходження відповідних видів контролю; 3. Затягування з проставленням дозвільних відміток у «Єдиному вікну» з боку суміжних служб
Готовність до сплати сервісного збору за використання «Єдиного вікна», за умови що:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Інші види оплати за проходження видів державного контролю будуть скасовані; 2. Механізм фінансування «Єдиного вікна» буде прозорим; 3. Метою сервісного збору стане саме розвиток державної інфраструктури, оновлення ІТ-інфраструктури, покращення сервісної складової у діяльності державних органів.
Щоб «Єдине вікно» запрацювало ефективніше, необхідно втілити наступні запропоновані заходи
<ol style="list-style-type: none"> 1. Реформування механізму нетарифного регулювання, звуження обсягу підконтрольних товарів та переліку необхідних документів; 2. Внесення змін до галузевого законодавства з метою забезпечення функціонування «Єдиного вікна»; 3. Перегляд бізнес-процесів надання дозвільних документів шляхом прискорення застосування інформаційних технологій та автоматизації процесів; 4. Запровадження вибіркового контролю товарів всіма суміжними службами за принципом аналізу ризиків

А на рис. 3.3 наведено механізм за допомогою якого можна вирішити проблеми в процесі діяльності Державної митної служби України. Ці пропозиції були запропоновані «Американською торговою палатою в Україні». Тут показано, як за поєднання нових інструментів митного регулювання, можна модернізувати роботу митних органів в напрямку забезпечення захисту держави та стимулювання міжнародної торгівлі.

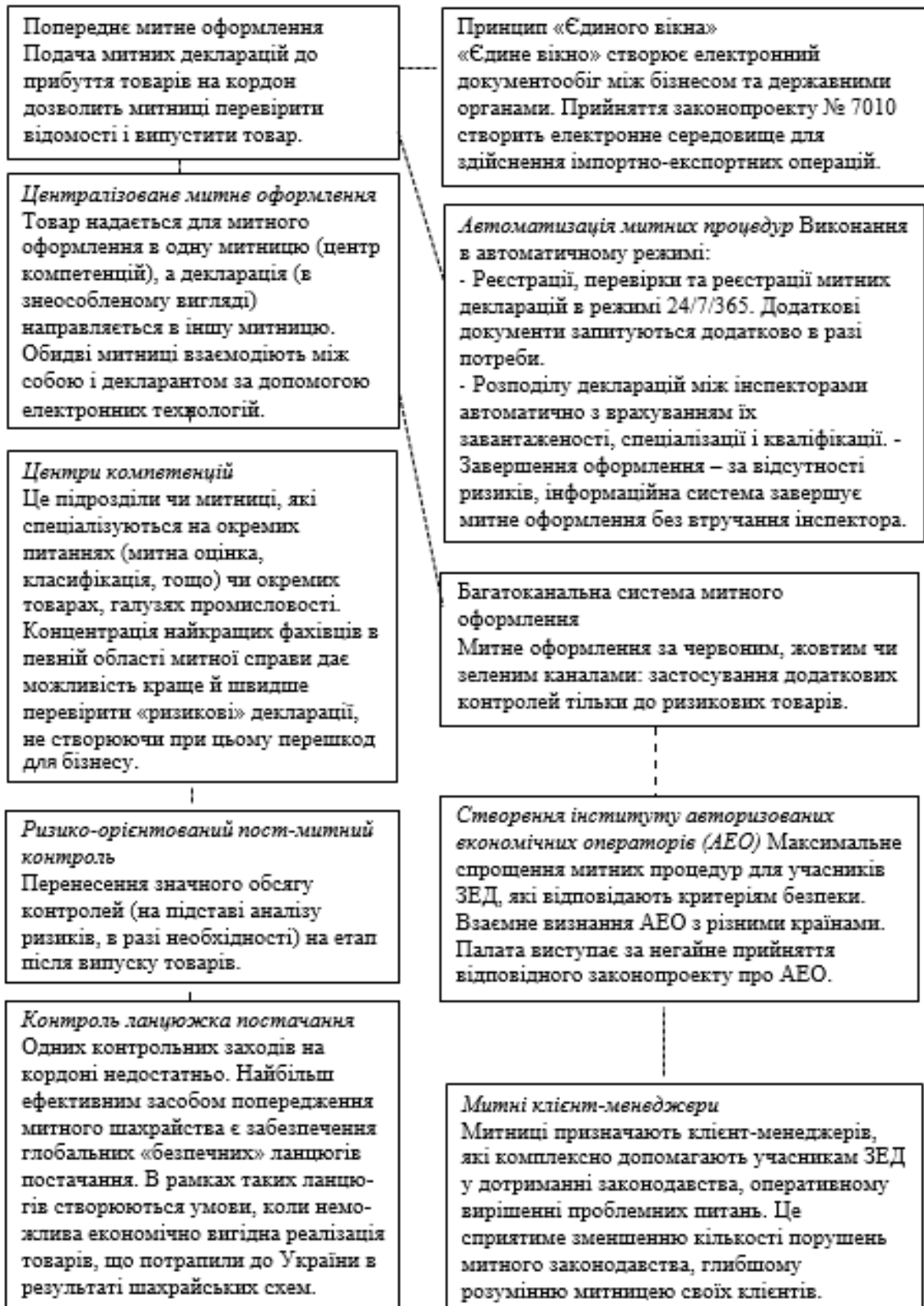

Рис. 3.3. Механізм поліпшення діяльності Державної митної служби України

Проте, під час вжиття державою заходів щодо покращення регулювання

слід врахувати:

Перше: «ступінь підтримки вітчизняних виробників за рахунок обмеження ввезення продукції і стимулювання випуску її на українських підприємствах [32]»;

Друге: «обсяги потреби в даному товарі, досліджуючи регіональні тенденції зміни обсягу платоспроможного попиту з точки зору зростання реальних доходів населення [31]»;

Третє: «взяті Україною зобов'язання при вступі до СОТ [31]».

Удосконалення митно-тарифного регулювання в Україні повинно відбуватися разом чи паралельно із структурними змінами в економіці. Особливо це є актуальним в умовах інтеграційних процесів, які запустила Україна.

Зовнішньо-торгове регулювання повинно орієнтуватися на досягненні таких завдань [33]:

- «використання механізмів гнучких імпорتنих тарифів»;
- «вдосконалення системи митного контролю»;
- «активне протистояння демпінгу на внутрішньому ринку і субсидованому експорту»;
- «переорієнтація торгових представництв за кордоном з діяльності по залученню імпорту продукції на діяльність по залученню технологій і пошуку ринків збуту української продукції»;
- «співпраця з СОТ, активне використання його механізмів для участі в міжнародній торгівлі і захисту внутрішніх ринків від недобросовісних імпортерів».

Також варто зазначити, що виважена «митно-тарифна» політика може вплинути на структуру імпорту, тим самим зробити її більш якісною і високотехнологічною товарів. Покликана забезпечити зниження цін імпортової та вітчизняної продукції. А також має забезпечувати економічні інтереси вітчизняного товаровиробника та того хто споживає товари.

Митно-тарифна політика є інструментом забезпечення не лише

економічної безпеки, а й економічної. Економічна ж політика полягає у досягненні - конкурентоспроможності, соціально орієнтованої економіки і повинні дбати за розвиток важливих галузей, збільшення національного багатства, підвищення добробуту громадян.

Таким чином, інтенсивне зростання обсягів міжнародної торгівлі потребує від України вироблення нових підходів і інструментів для прийняття ефективних управлінських рішень в сфері регулювання зовнішньоекономічною політикою. Вище описані заходи повинні сприяти досягненню основної цілі – забезпечення умов стабільного розвитку економіки.

Висновки до третього розділу

У цьому розділі нами обґрунтовано, що виважена «митно-тарифна» політика може вплинути на структуру імпорту, тим самим зробити її більш якісною і високотехнологічною товарів. Може забезпечити зниження цін імпортової та вітчизняної продукції. А також має забезпечувати економічні інтереси вітчизняного товаровиробника та того хто споживає товари.

Митно-тарифна політика є інструментом забезпечення не лише економічної безпеки, а й економічної. Економічна ж політика полягає у досягненні - конкурентоспроможності, соціально орієнтованої економіки і повинні дбати за розвиток важливих галузей, збільшення національного багатства, підвищення добробуту громадян.

Таким чином, інтенсивне зростання обсягів міжнародної торгівлі потребує від України вироблення нових підходів і інструментів для прийняття ефективних управлінських рішень в сфері регулювання зовнішньоекономічною політикою. Вище описані заходи повинні сприяти досягненню основної цілі – забезпечення умов стабільного розвитку економіки.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У кваліфікаційній роботі на тему «Сучасна парадигма тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності» нами була розглянуто основні аспекти митно-тарифного регулювання, проанлізовано таке регулювання і зроблено необхідні висновки.

Зокрема, найважливішим напрямом здійснення ефективного регулювання в митно-тарифній сфері України є легалізація та детінізація зовнішньо-економічної діяльності, яка повинна бути орієнтована на зростання привабливості та прозорості, а також доброчесності в зовнішньо-економічній діяльності.

Митне регулювання в Україні повинно створити сприятливі умови для адаптації національної економіки до ефективної міжнародної конкуренції через приєднання до механізму глобального регулювання і безперешкодного пересування ресурсу з поступовою інтеграцією нашої економіки до європейських та глобальних процесів в сфері економіки.

Найважливішим напрямом здійснення ефективного регулювання в митно-тарифній сфері України є легалізація та детінізація зовнішньо-економічної діяльності, яка повинна бути орієнтована на зростання привабливості та прозорості, а також доброчесності в зовнішньо-економічній діяльності.

Митне регулювання в Україні повинно створити сприятливі умови для адаптації національної економіки до міжнародної конкуренції через приєднання до механізму глобального регулювання і безперешкодного пересування ресурсу з поступовою інтеграцією нашої економіки до європейських та глобальних процесів в сфері економіки.

Митно-тарифна політика є інструментом забезпечення не лише державної безпеки, а й економічної. В свою чергу економічна безпека полягає у досягненні – конкурентоспроможності, соціально орієнтованої економіки і повинні дбати за розвиток важливих галузей, збільшення національного багатства,

підвищення добробуту громадян.

Інтенсивне зростання обсягів міжнародної торгівлі потребує від України вироблення нових підходів і інструментів для прийняття ефективних управлінських рішень в сфері регулювання зовнішньоекономічною політикою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стіпахно. Поняття про сутність митного тарифу. Формування ринкових відносин в Україні. 2010. № 2. С. 95-98.
2. Войтов С.Г. Структурна детермінація митно-тарифного регулювання. економічний часопис. XXI. 2012. № 9-10. С. 21-24.
3. Митна політика. Наукові праці НДФІ. 2016. № 8.
4. Чорний В.Б. Історико-правові аспекти розвитку митної справи на поділлі з найдавніших джерел. Митна справа. 2009. № 3(57). С. 30.
5. Пісьмаченко Л. Митно-тарифне регулювання як засіб захисту економічних інтересів держави у сфері зовнішньої торгівлі. Економіка та держава. 2007. № 12. С. 49-52.
6. Гуцу С.Ф. Проблеми митного регулювання в Україні в умовах євроінтеграції. URL : <http://www.khai.edu/csp/nauchportal/arhiv/gch/2013/gch413/pdf/15.pdf>.
7. Мартинюк О. Фактори та умови реалізації ефективної митної політики. Збірник наукових праць. Вип. 35. Відп. ред. доктор економічних наук В.Є. Новицький. Київ: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2012. С. 26-32.
8. Авдиев В. Военная история древнего Египта. Москва: Советская наука, 1948. Т. 1: Возникновение и развитие завоевательной политики до эпохи крупных войн XVI – XV вв. до н. э. 1948. 240 с.
9. Бэр А. История всемирной торговли. Ч. 1. К, 1876. 236 с.
10. Бэр А. История всемирной торговли. Ч. 2. К, 1876. 430 с.
11. Ващенко В. Розвиток митно-тарифного регулювання в Україні. Митний брокер. 1999. № 11 (30). С. 63–74.
12. Войцещук А. Фінансові оцінка та контроль митної вартості товарів: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.04.01. Тернопіль, 2005. 232 с.
13. Белявский А., Лазаревич Л., Монгайт А. Всемирная история: энциклопедия в 10 т. Москва: Гос. изд. полит. лит., 1956. Т. 2. 1956. 900 с.

14. Гребельник О. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: підручник. Київ: ЦУЛ, 2005. 696 с.
15. Дубініна А., Сорокіна С., Зельніченко О. Митна справа. Київ: ЦУЛ, 2010. 320 с.
16. Дюрант В. Жизнь Греции / пер. с англ. В. Федорина. Москва: КРОН-ПРЕСС, 1997. 704 с.
17. Колесников К. та ін. Історія митної діяльності: Україна в європейському контексті / за ред. В. Ченцова. Одеса: Пласке, 2010. 541 с.
18. Кенигсбергер Г. Европа раннего Нового времени, 1500–1789 гг. Москва: Весь Мир, 2006. 320 с.
19. Перецьолкін С. Міжнародно-правові аспекти митного співробітництва європейських держав: монографія. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2008. 141 с.
20. Про Єдиний митний тариф України: Закон України від 5 лютого 1992 р. № 2097-ХІІ (втратив чинність). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
21. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / пер. с англ. Москва: Соцэкгиз, 1962. 684 с.
22. Бихун В. та ін. Столична митниця. Віхи історії. Київ: ЛАТ&К, 2007. 222 с.
23. Суходоев Д., Котихина А. История таможенного дела и таможенной политики России. Нижний Новгород: Нижненовгородский госуниверситет, 2010. 76 с.
24. Успенский Ф. История Византийской империи / сост. Т. Мальчикова. Москва: Мысль, 1996. 827 с.
25. Циганкова Т., Петрашко Л., Кальченко Т. Міжнародна торгівля: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2001. 488 с.
26. ВІ - Показники зовнішньої торгівлі України. Державна митна служба України. URL : <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/comparison>

27. Тарифні квоти в рамках ПВЗВТ. URL :
<https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=f5cea3c3-d7e0-4e49-994d-f87089e3d3fc&title=TarifniKvotiVRamkakhPvzvt>
28. Tariff quota consultation. URL :
https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/quota_consultation.jsp?Lang=en&Origin=UA&Code=&Year=2021&Critical=&Status=&Expand=tr
29. Єдине вікно для міжнародної торгівлі. URL :
<https://cabinet.customs.gov.ua/etqlist>
30. Дходи бюджетів України. URL :
<http://old.cost.ua/budget/revenue/#1>
31. Новікова К. І. Перспективні напрямки розвитку митно-тарифного регулювання в Україні / К. І. Новікова // Держава і регіони. – Запоріжжя, 2010.
 – № 1. – С. 141–145.
32. Оніщик Ю.В. Актуальні питання структури митних правовідносин / Ю.В. Оніщик // Право та управління. – 2012. – № 1. – С. 350–358 // Електронне фахове видання. Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/prtup/2012_1/onichik.pdf.
33. Пашко П. В. Митна політика та митна безпека України / П. В. Пашко, П. Я. Пісной // Фінанси України. – 2006. – № 1. – С. 74–86.
34. Пиголкін А.С., Дмитриєва Ю.А. Теорія державства и права: учебник для бакалавров / А.С. Пиголкін и др.; под ред. А.С. Пиголкіна, Ю.А. Дмитриєва. – М.: Изд. Юрайт, 2013. – 761 с.
35. Пісьмаченко Л. М. Державне управління зовнішньоекономічною діяльністю в умовах інтеграції України у світовий економічний простір: механізми регулювання та контролю: автореф. дис. ... докт. наук з держ. управління: 25.00.02 / Л. М. Пісьмаченко. – К., 2008. – 30 с.
36. Показники виконання Державного бюджету України за 2017-2020 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
37. Порядок денний асоціації між Україною та ЄС [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/document/248046005/st06978%20UA_15-

- 1%20final.pdf.
38. Право Европейского Союза: правовое регулирование торгового оборота: учебное пособие. / Под ред. проф. В.В. Безбаха, доц. А.Я. Капустина, проф. В.К. Пучинского. К.: Издательство ЗЕРЦАЛО, 2000. – 400 с.
 39. Прокопенко В.В. О применении комбинированной ставки ввозной таможенной пошлины. Митна справа. 2013. № 3. С. 36-40.
 40. Про державний бюджет України на 2020 рік. [Електронний ресурс]: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>.
 41. Про Єдиний митний тариф [Електронний ресурс]: Закон України від 5.04.2001 р. № 2371-III зі змінами і доповненням, в редакції Закону України № 584 – VII від 19.09.2013 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2097-12>.
 42. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 № 1678–VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – Ст. 2125.
 43. Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи. Закон України від 12.09.2019 р. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 41. Ст.232.
 44. Про схвалення рекомендації Ради асоціації між Україною та ЄС про імплементацію Порядку денного асоціації між Україною та ЄС: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.03.2015 № 207-р // Урядовий кур'єр. 2015. № 50.
 45. Соколовська О. В. Удосконалення митно-тарифної політики України як напрям підвищення економічної безпеки держави / О. В. Соколовська [Електронний ресурс] // Національна тристороння соціально-економічна рада. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1364>.